

Doma in po svetu

— PREGLED NAJVAŽNEJŠIH DOGODKOV —

Ante Marković na uradnem obisku v ZDA
Srečal se bo z Bushom — Jugoslavija išče
milijardo dolarjev dodatne pomoči

WASHINGTON, D.C. — V ZDA je na uradnem, 6-dnevnem obisku Ante Marković, predsednik jugoslovanske vlade. Med obiskom se bo srečal s predsednikom Georgeom Bushom in drugimi visokimi člani vlade, srečal se bo tudi s predstavniki mednarodnih finančnih ustanov in ameriški bankirji. Današnji *Wall Street Journal* poroča, da bo Marković prosil za milijardo dolarjev nove ameriške oz. mednarodne finančne pomoči. Ta pomoč bi Markoviću pomagala pri izvedbi njegovega programa gospodarskega prestrukturiranja in finančne konsolidacije. Ni še jasno, če bo denar dobil, dejstvo pa je, da je Bushova administracija zelo zainteresirana za stabilnost na Balkanu in še posebej v Jugoslaviji, zato bo Marković naletel na ugoden sprejem.

Hiperinflacija v SFRJ pa divja naprej z neomejeno hitrostjo. Tako je dinar zadnji teden zopet padel v primerjavi z ameriškim dolarjem in je sedaj treba več kot 38.000 din za dolar.

Množične demonstracije v Vzhodni Nemčiji
— V Leipzigu demonstriralo do 70.000 —
Režim priprl več sto oporečnikov

VZHODNI BERLIN — Sinoči je do 70.000 Vzhodnih Nemcev demonstriralo v južnem mestu Leipzigu. Zahtevali so temeljite politične in gospodarske reforme. Poročila pravijo, da so bili policisti zelo zadržani do demonstrantov in da je med nekaterimi demonstranti in policisti prišlo celo do dialoga oz. debate. Partijsko vodstvo v Leipzigu je izjavilo, da se zanima za izmenjavo mnenj o tem, kako naj nadaljujejo s socializmom v deželi.

V zadnjem tednu so bile demonstracije v mnogih vzhodnonemških mestih, tudi v Vzhodnem Berlinu. Večkrat so policisti ravnali na zelo surov način z demonstranti, jih pretepli in mnoge aretirali. Koliko demonstrantov je bilo aretiranih, ni znano, zahodni opazovalci pa menijo, da jih je bilo več sto in morda do 1500. Nekateri teh že dobivajo zaporno kazen do 6 mesecev zaradi kršenja »javnega reda«. Središče za demonstrante in tiste, ki zagovarjajo osnovne človečanske pravice, so luteranske cerkve. V Vzhodni Nemčiji je namreč luteranska Cerkev daleč najmočnejša. Mnogi, ki se v teh cerkvah zbirajo, sicer niso sami verni, so pa cerkve edini prostor, ki ga imajo na razpolago za srečanja, pogovore itd.

Stalinistično vzhodnonemško vodstvo še ne kaže zanimanja za dialog ali za reforme. Zahodni opazovalci in celo tudi sovjetski viri pa pravijo, da 77-letni Erich Honecker, ki je menda resno bolan, ne bo mogel dolgo kljubovati pritisku, ki prihaja od spodaj, od ljudstva. Sodeč po poročilih, ki jih prenašajo na televiziji v ZDA, so demonstranti v ogromni večini mladi ljudje, prav tako, kot je sedaj že več kot 50.000 Vzhodnih Nemcev, ki jim je uspelo priti zadnje tedne v Zahodno Nemčijo.

Madžarski komunisti preimenovali partijo v
socialistično — Obdržali pa prejšnjega
voditelja — Stalinisti pa zelo jezni

BUDIMPEŠTA, Mad. — Hiter razvoj dogodkov na Madžarskem se nadaljuje. Delegati na kongresu komunistične partije so glasovali z veliko večino za temeljite spremembe v partijski organizaciji in ideologiji. Glasovali so, da partija se ne bo več imeno-

vala za komunistično partijo, marveč za socialistično stranko. Dalje, nova partija bo zagovarjala tim. »evro-komunistično«, obenem pa socialistično demokratično ideologijo, pri tem pa podpirala tržno gospodarstvo in parlamentarno demokracijo. Včeraj so pa delegati na tajnem zasedanju izbrali dosedanjega voditelja »prejšnje« komunistične partije Rezsoe-ja Nyersa, za predsednika nove stranke. Dalje, spremembe v madžarski partiji je pozdravila sovjetska komunistična partija in sovjetski voditelj Mihail Gorbačov je poslal Nyersu pozdravno brzojavko, v kateri je dejal, da pričakuje nadaljevanje dobrih odnosov med ZSSR in Madžarsko.

Res pa je, da so bili stalinistični elementi v madžarski komunistični partiji silno nezadovoljni s spremembami. Pravijo, da bodo ustanovili lastno komunistično partijo. Na Madžarskem sedaj namreč deluje že več strank, ki so povsem neodvisne od režima. Na posebnih volitvah za izpraznjena mesta v parlamentu npr., so v vsakem primeru zmagali nekomunistični kandidati. Dalje, pripravljajo se na Madžarskem za volitve, ki bodo po sedanjem ozračju res svobodne in opazovalci menijo, da bodo na teh volitvah komunisti z ogromno večino premagani, tako kot so bili na volitvah na Poljskem.

— **Kratke vesti** —

Stockholm, Šve. — Dva ameriška raziskovalca sta prejela Nobelovo nagrado za medicino. J. Michael Bishop in Harold E. Varmus sta priznanje prejela na podlagi njihovih odkritij v zvezi z delovanjem rakastih celic. V Parizu pa meni francoska raziskovalka Dominique Stehelin, da je bila ona tista, ki je izvršila raziskovanje o rakastih celicah in sicer v letih od 1972 do 1975, ko je bila zaposlena v laboratoriju na univerzi Kalifornija v San Franciscu. Bishop in Varmus sta namreč na tej univerzi. Stehelinova pravi, da je zelo razočarana in da bi morala ona prejeti Nobelovo nagrado ali pa biti soprejemnica skupno z Bishopom in Varmusom. V izjavi, sta Bishop in Varmus priznala, da je bilo raziskovanje Stehelinove »ključno« za uspeh, ki sta ga dosegla. Zadevo oz. spor pa prepustita pristojnemu Nobelovemu odboru, sta rekla.

Cape Canaveral, Fla. — Strokovnjaki NASA so pričeli z izstrelitvenim postopkom za vesoljsko plovilo Atlantis. Če gre točno po načrtu, bo do izstrelitve prišlo ta četrtek pop. ob 1.29. Na Atlantisu bo 5-članska posadka. Izstrelitev je sporna, ker je v plovilu umetni sond Galileo, v katerem so majhni jedrski reaktorji na plutoniju. Protivniki jedrske energije in zagovorniki okolja protestirajo, ker se bojijo posledic za zemljo, če bi prišlo do nesreče pri izstrelitvi in bi reaktorji s plutonijem vred padli na tla. Obrnili so se na sodišče, naj ta prepreči izstrelitev in ni rečeno, da ne bodo uspeli. Odložitev izstrelitve bi pa gotovo bila samo začasna.

Moskva, ZSSR — Včeraj je sovjetski parlament izglasoval zakon, ki daje zaposlenim pravico štrajka. Štrajki so sicer prepovedani v nekaterih industrijah in panogah, vendar je to prvič, da imajo delavci v ZSSR v določenih situacijah zajamčeno pravico, da štrajkajo.

Washington, D.C. — Bela hiša je sporočila, da je bila cista, ki so jo kirurgi odstranili pretekli petek od prste na predsednik Bushovi roki, nerakasta. To so sicer pričakovali zdravniki. Bush, ki ima 65 let, je rekel, da se dobro počuti in da je drugače v zelo dobrem zdravstvenem stanju.

Iz Clevelanda in okolice

Družabni večer—

Tabor DSPB prireja svoj jezenski družabni večer v soboto, 21. oktobra, ob sedmi uri zvečer, v Slovenskem domu na Holmes Ave. Za dobro voljo bodo poskrbeli Veseli Slovenci. Za vstopnice pokličite Filipa Oreha (943-4681) ali pa Milana Zajca (851-4961), ob večernih urah.

Korotan ima vajo ta petek—

Pevski zbor Korotan ima vajo izjemoma ta petek, 13. okt., ob 7.30 zvečer v gornji pevski sobi Slov. narodnega doma na St. Clairju. Novi pevci in pevke dobrodošli.

Sestanek—

Članstvo Primorskega kluba je vabljen na sestanek, ki bo v nedeljo, 15. okt., ob 3. pop. v Slov. delavskem domu na Waterloo Rd. Na dnevnem redu bo več važnih točk, zato so člani naprošeni, da se sestanaka udeleže. Novi člani so vedno dobrodošli.

V Slomškov sklad—

V sklad za Slomškovo beatifikacijo so darovali sledeči dobrotniki: g. John Zapašek \$105; g. in ga. Vrhovnik \$5; ga. Francka Gazvoda in ga. Mihela Zakrajšek po \$3, ga. Jadrich \$1. Naj vsem darovalcem svetniški kandidat Slomšek povrne.

Novi grobovi

Josephine Avcin

V soboto, 7. oktobra, je umrla 72 let stara Josephine Avcin iz Euclida, rojena Lunder v Clevelandu, žena Johna, sestra Hermine Race (Fla.), Adolpha ter že pok. Stephena in Mary Bajc, teta in prateta, zaposlena kot šivilja pri Richman Bros. Co. 17 let, članica ADZ št. 45 in SNPJ št. 5. Prijatelji in znanci so vabljeni v Želetov pogrebni zavod na E. 152 St. v četrtek, 12. okt., med 7. in 9. zv., kjer bodo tudi obredi. Upepelitev bo privatna. Družina bo hvaležna za darove v pokojničin spomin dobredelnih ustanovi vaše izbire.

Frank Sandrick

V soboto, 7. oktobra, je umrl 76 let stari Frank Sandrick, živeč zadnjih 9 let na Lake Shore Blvd. v Euclidu, rojen v Exportu, Pa., odkoder se je preselil v Cleveland l. 1952, mož Josephine, roj. Likosar, oče Diane Dannenfeldt, Jamesa, JoAnne Escue in Franka, 6-krat stari oče, 12-krat prastari oče, brat Georgea, Tonyja, Louisa, Angele Homce, Michaela ter že pok. Thomasa, zaposlen pri Crofton Co. 18 let, do svoje upokojitve l. 1974. Pogreb bo iz Želetovega zavoda na E. 152 St. danes, v torek, dop. ob 9.30 na Verne duše.

Slomškovo kosilo odloženo—

Slomškov krožek naznanja, da je zaradi nepredvidenih težav Slomškovo kosilo, ki naj bi bilo 22. oktobra, odloženo za še nedoločeni čas.

Koline—

Upokojenci Slovenske pristave vabijo na »Koline« to nedeljo, 15. okt., od 1. do 5. pop. na Slovenski pristavi. Dopis na str. 2.

Martinovanje—

Stajerci in Prekmurci vabijo na veselo martinovanje, ki bo 28. oktobra v Slov. narodnem domu na St. Clairju, začenši ob 6.30 zv. Igrajo Veseli Slovenci. Za vstopnice, pokličite 731-5826, 432-2572, ali pa 261-5277.

Cestitamo—

Stanley J. Modic, bivši urednik vplivne revije Industry Week, je postal glavni urednik revije PurchasingWorld ter podpredsednik Heubcore Communications, Inc., v Solonu, O. 52-letni Modic je bil pred leti urednik Glasa ADZ in je še vedno aktiven pri ADZ kot predsednik društva št. 30 le-te. G. Modic živi v Concord Townshipu z ženo Albino.

Za Forbesa—

Kot smo lahko pričakovali, je lokalno American Nationalities Movement na na hitro sklicanem sestanku sinoči priporočilo etničnim volilcem, naj glasujejo za županskega kandidata Georgea Forbesa. To gibanje je sicer pod kontrolo bivšega župana Ralpa Perkina in mu služi, ko ga rabi. Dejstvo pa je, da je Forbes dokaj konservativnejši v svojih pogledih kot je skrajni liberalec Michael White.

George Voinovich—

Sedanji župan George V. Voinovich je kandidat za guvernerja Ohia prihodnje leto. Njegov najnevarnejši tekmeč med republikanci je Robert A. Taft II. Tretji kandidat med republikanci je bil kong. Michael DeWine. Včeraj je pa DeWine izjavil, da ni več kandidat, bo pa kandidiral za mesto podguvernerja skupaj z Voinovichem. S tem je Voinovich veliko pridobil pred Taftom, pravijo komentatorji. Če zmaga na primarnih volitvah, bo moral Voinovich nov. 1990 premagati močnega demokratskega tekmeča, po vsej verjetnosti ohijskega pravosodnega sekretarja Celebrezzeja.

VREME

Oblačno in vetrovno danes z možnostjo dežja. Najvišja temperatura bo okoli 55° F. Deloma sončno jutri z najvišjo temperaturo okoli 62° F. V četrtek pretežno sončno in lepo, z najvišjo temperaturo okoli 69° F.

AMERIŠKA DOMOVINA

6117 St. Clair Ave. - 431-0628 - Cleveland, OH 44103

AMERIŠKA DOMOVINA (USPS 012400)

James V. Debevec - Publisher, English editor
Dr. Rudolph M. Susel - Slovenian Editor

Ameriška Domovina Permanent Scroll of Distinguished Persons:
Rt. Rev. Msgr. Louis B. Baznik, Mike and Irma Telich, Frank J. Lausche
American Home Slovenian of the Year 1987: Paul Košir

NAROČNINA:

Združene države:

\$36 na leto; \$21 za 6 mesecev; \$18 za 3 mesece

Kanada:

\$45 na leto; \$30 za 6 mesecev; \$20 za 3 mesece

Dežele izven ZDA in Kanade:

\$48 na leto; za petkovo izdajo \$28

Petkova AD (letna): ZDA: \$21; Kanada: \$25;

Dežele izven ZDA in Kanade: \$28

SUBSCRIPTION RATES

United States:

\$36.00 - year; \$21.00 - 6 mos.; \$18.00 - 3 mos.

Canada:

\$45.00 - year; \$30.00 - 6 mos.; \$20.00 - 3 mos.

Foreign:

\$48.00 per year; \$28 per year Fridays only

Fridays: U.S.: - \$21.00 - year; Canada: \$25.00 - year

Second Class Postage Paid at Cleveland, Ohio

POSTMASTER: Send address change to American Home

6117 St. Clair Ave., Cleveland, OH 44103

Published Tuesday & Friday except 1st 2 weeks in July & the week after Christmas

No. 75 Tuesday, October 10, 1989

Slovenski svetovni kongres

Na letošnji »Dragi« je prišla na dan pobuda o sklicu Slovenskega svetovnega kongresa. Pobuda je bila omenjena v raznih časopisih in revijah, ki izhajajo v Sloveniji, zamejstvu in tujini, vendar konkretnega članka, ki bi pojasnil vse okoliščine v zvezi s takšnim kongresom, še nimam pri roki. Pač pa želim bralce seznaniti, da so v teku priprave za tak kongres, ki naj bi bil predvidoma prihodnje leto, ob času »Drage 90«. O tej pobudi bomo gotovo obširneje še poročali, če se bo stvar razvijala. Tokrat, kot začetek, posredujem krajši dopis, ki ga je poslal Katoliškemu glasu v objavo Vinko Ošlak, ki je tajnik Pripravljalnega odbora. Skušal bom doseči, da bo tudi naš list vedno na tekočem glede priprav na Kongres. Urednik.

V nekaterih javnih občilih v SR Sloveniji so bili objavljeni prispevki s poročili in komentarji o poteku »Drage 89«, v katerih je različno omenjena in komentirana tudi vest o pobudi za sklic Slovenskega svetovnega kongresa. Ker pa se v teh vesteh pojavljajo smiselne napake v poimenovanju kakor tudi v razumevanju bistva pobude, je Pripravljalni odbor izdal nekaj pojasnil. Glavna navajamo:

1. Nihče od predlagateljev ni mislil na to, da bi predlagana vseslovenska organizacija (SSK) nadomestila ali dopolnila tradicionalne slovenske študijske dneve, ki jih poznamo pod imenom »Draga«. Forum Drage je bil samo primeren kraj za obnovev predloga in za začetek praktičnega dela.

2. Zamisel Slovenskega svetovnega kongresa nima ničesar skupnega z zamisljo nekakšnega vseslovenskega parlamenta. Izhodišče predloga za Slovenski svetovni kongres je potreba vsakega naroda, da si poleg svojih državnih institucij ustvari še paralelno in avtonomno neoblastno organizacijsko strukturo, ki se ne konstituira po kriterijih politične in svetovnonazorske diferenciacije kakor vsak pravi parlament, temveč po minimalnem konsenzu pripadnosti k istemu narodu in solidarnosti, ki iz priznavanja k taki pripadnosti izvira. Vseslovenski kongres torej ne bo niti v afirmativnem niti v opozicijskem razmerju do konkretne vsakovrstne oblasti v slovenski državi, temveč bo njegova skrb delo za ohranjanje in afirmiranje slovenskega naroda in njegovih posameznih pripadnikov po vsem svetu. Baza te strukture bodo območni odbori SSK, ki bodo v svojem delovanju popolnoma avtonomni. Pri osrednjem uradu Kongresa pa bodo delovale strokovne službe za posamezna področja povezovanja in informiranja.

3. Iz zgornjega jasno sledi, da je kraj vsakokratnega zasedanja Kongresa lahko le nevtrarno ozemlje zunaj take ali drugačne slovenske države, predvsem pa seveda kraj, kamor lahko pride vsak Slovenec.

Vinko Ošlak, tajnik odbora
Kat. glas, 21.9.1989

Dimitrij Rupel posebej za Ameriško Domovino

— IZPIT IZ DEMOKRACIJE —

(Vprašanja in odgovori o političnem položaju v Sloveniji)

1. vprašanje: Kakšen je danes položaj v »Socialistični republiki Sloveniji«, če ga primerjamo s položajem v Sovjetski zvezi, na Poljskem in na Madžarskem?

Odgovor: Reforme in perestrojke v nekaterih državah Vzhodne Evrope v marsičem spominjajo na to, kar se danes (predvsem zadnji dve leti) dogaja v Sloveniji. Po drugi strani bo držalo, da so Slovenci marsikaj »reformističnega« doživeli že prej, in da danes v drugih socialističnih državah uvajajo reforme, ki so Slovencem že znane. Slovenci kdajpakdaj tudi skeptično gledajo na spremembe drugod, ker se — bolj kot drugi — zavedajo težav in neuspehov, ki so povezani s spreminjanjem socialističnega sistema. Vse kaže, da želijo reformatorji nasiti volka in ohraniti pri življenju tudi ovco. Demokratičen, človeški in učinkovit socializem je danes še vedno samo lepa ideja ali — kot se izražajo bolj radikalni kritiki — »leseno žele-

zo«.

Ko sem bil maja meseca na pariški konferenci o človekovih pravicah, so mi kolegi iz Sovjetske zveze pripovedovali, kako se kljub lepim besedam parlamentarno življenje v Moskvi ni bistveno spremenilo, in da je »demokratični« parlament ploskal vojaškemu predstavniku, ki je pomagal nasilno zadušiti nemire v Azerbajdžanu; še več, klicali so mu, naj »tiste fašiste« še trdneje prime.

Vsemu, kar je mogoče prebrati o perestrojki (ki jo nekateri imenujejo »katastrojka«) torej ni verjeti; čeprav reform na Poljskem in na Madžarskem tudi ni mogoče podcenjevati. Kompozicijo, ki je mirovala štirideset let, je težko spraviti k nagli vožnji.

Predvsem psihološki učinek nove partijske politike v omenjenih državah pa tudi v Sloveniji je znaten: ne toliko na poznavalce (na intelektualce, na zelo realistično usmerjeno mladino...) kot na »široko« javnost: ta se je otresla strahu, svobodno govori, se udeležuje shodov, samostojno razmišlja in pogumneje ravna v vsakdanjem življenju. Casopisi, kot npr. ljubljansko *Delo*, *Teleks*, *Mladina*, *Demokracija*, objavljajo tako rekoč vsakršna politična oz. kritična razmišljanja. Nekoliko se je na slovensko »glasnost« privadila celo televizija: čeprav je (v znanem sporu med predsednikom predsedstva Stanovnikom in predsednikom Odbora za varstvo človekovih pravic Bavčarjem) dala več prostora uradnemu predstavniku, predstavniku »alternative« nastopa ni onemogočila.

V vseh državah socializma je gospodarski položaj zelo slab in za njegovo reševanje potrebujejo soglasje čim širšega kroga ljudi kakor tudi nove ideje, ki se ne morejo uveljaviti po starem (da bi imele možnost uveljavitve le tiste ideje, ki prihajajo iz vladnih pisarn), ampak se morajo uveljaviti v tekmovanju. To spoznanje je v ozadju vseh sprememb, tudi slovenskih.

Seveda ima Slovenija neko bistveno zavoro, če jo primerjamo s Poljsko ali Madžarsko, in je bolj podobna baltskim republikam: podobne probleme, kot jih imajo Estonci, Letonci in Latvijci z Rusi, imajo Slovenci (in Hrvati) s Srbi oz. z zvezno administracijo, ki je pretežno srbska. Kot je nedavno napisal Janez Janša, se je Jugoslavija pokazala bolj omejujoč faktor za Slovence, kot je Sovjetska zveza za Poljake ali Madžare. Danes takšnih demokratičnih procesov, kot so v Sloveniji ali na Hrvaškem, v Srbiji preprosto ni. Medtem ko imamo v Sloveniji opraviti s počasno notranjo diferenciacijo (nove zveze-stranke, priprave na volitve...), imamo v Srbiji še vedno opra-

viti s »homogenizacijo« na osnovi — nasprotovanja, če ne celo sovraštva, do kosovskih Albancev in Slovencev, v zadnjih tednih tudi do Hrvatov.

Na kratko: da, tudi v Sloveniji nastaja večstrankarski sistem; da, tudi v Sloveniji se pripravljajo svobodne volitve in tudi v Sloveniji se Zveza komunistov poslavlja od monopolnega položaja. Da, tudi v Sloveniji ta proces spremljajo odpori, kritike in nezaupanje. Da, tudi v Sloveniji imajo nove zveze-stranke velike materialne in »kadrovske« težave; opozicionalni aparati so šibki in nerazviti. V tem pogledu je največ naredila Poljska. Upam, da pri nas za demokracijo ne bo potreben poprejšnji vojaški udar!

2. vprašanje: Katere stranke torej delujejo v Sloveniji, kaj počno in kako nanje gleda partija?

Odgovor: Prva se je ustanovila Slovenska kmečka zveza (maja 1988), nato je prišlo do znanega vojaškega procesa (zoper tri novinarje in podčastnika), iz katerega se je rodilo »odporniško« gibanje, ki si je nadelo ime Odbor za varstvo človekovih pravic. Januarja 1989 se je ustanovila Slovenska demokratična zveza, mesec za njo Social-demokratska zveza Slovenije. Ti dve organizaciji sta se definirali kot pravi politični organizaciji, vendar je imela (zaradi sindikalističnega poudarka) Kmečka zveza največ članov.

Kasneje je nastalo »Krščansko-socialno gibanje«, ki je maloštevilno in notranje razcepljeno, prav nazadnje pa so se ustanovili še »Zeleni Slovenije«, ki si tudi morajo konkurirati z drugimi zelenimi in ekološkimi skupinami. Velika neznanika slovenskega političnega prizorišča je Zveza socialistične mladine Slovenije, ki je bila po vojni ustanovljena kot »valilnica« partijskih kadrov, v najnovejšem času pa se je izkazala z vrsto samostojnih nastopov. Njeno glasilo *Mladina* je odprlo celo vrsto važnih političnih problemov in seglo na občutljivo področje vojaških pristojnosti. Zato tudi precej tesna povezava med Bavčarjevim Odborom in ZSMS.

Med vsemi političnimi organizacijami novega tipa je najbolj profilirana Slovenska demokratična zveza, ki je tudi prva ustanovila »neodvisen časopis« z naslovom *Demokracija*. Junija je imela svoj prvi redni kongres, dala pa je tudi celo vrsto pobud: za »Okroglo mizo«, ki naj bi skrbno pregledovala politične pojave v Sloveniji, predvsem pa nadzorovala priprave za volitve spomladi 1990; za nekakšen »lobby« kritičnih strokovnjakov, ki naj bi razpravljali o prvorazrednih nacionalnih vprašanjih (trenutno obravnava možnosti

(dalje na str. 3)

U.F., tajnik

— IZPIT IZ DEMOKRACIJE —

(nadaljevanje s str. 2)

za ustanovitev *Svetovnega slovenskega kongresa* oz. za njegovo organizacijo v Sloveniji); predvsem pa je pripravila osnutek *Majniške deklaracije 1989*, listine, ki izpostavlja hotenje slovenskega naroda po samostojnem odločanju o povezovanju z drugimi narodi in o notranjepolitični ureditvi slovenske države.

Vse navedene opozicionalne organizacije so se jeseni združile v »*Alternativno koordinacijo*« (ALKO), ki se ji je pridružila tudi mladinska zveza: skupaj so napisale razglas »Kakšne volitve hočemo«. Bistvo tega volilnega koncepta je seveda v tem, da morajo volitve potekati pošteno in urejeno, ob enakopravnih možnostih za različne politične skupine oz. kandidate. Posebej se je dokument zavzel za proporcionalne volitve v »družbenopolitični zbor« skupščine, torej za nastop vseh strank in za delitev sedežev po odstotkih, ki jih dobijo stranke.

Cepprav je bila alternativa (predvsem SDZ) prva, ki je zahtevala, naj se v slovensko ustavo zapiše pravica do samoodločbe vključno s pravico do odcepitve, je navsezadnje to pravico v ustavno besedilo vnesla uradna ustavna komisija: tako da je bilo v najnovejšem sporu z Beogradom videti, kot da vse breme boja za slovensko suverenost nosijo uradne ustanove, predvsem pa komunisti. Spor z Beogradom je okreplil položaj slovenske ZK in zameglil tisti del ustave in tiste politične dejavnosti, ki so suverenost predpostavljale kot izvršeno dejstvo in so se bojevale predvsem za demokratičen volilni zakon, za nove razmere in nove odnose v Sloveniji. Seveda je nastop slovenske partije v sporu z Beogradom treba oceniti pozitivno, toda pri tem ne bi smeli pozabiti, da slovenska suverenost brez notranje demokratičnosti je ne bi bila zadosten uspeh, kakor je seveda nemogoča tudi demokracija brez suverenosti.

Predsednik slovenske partije Milan Kučan je ob različnih priložnostih poudarjal, da bo njegova zveza na volitvah tekmovala z drugimi (novimi) zvezami, ob dveh priložnostih pa je kot svoje (koalicijske) partnerje omenjal Zelene in ZSMS. Tivde organizaciji danes zanikata, da bi bili pripravljeni nastopiti s partijo, toda do volitev je še daleč. Vsekakor bo po vsem videzu partija nastopila v »zavitu« Socialistične zveze delovnega ljudstva, pri čemer bo skušala zabrisati partijski izvor kandidatov. SZDL pa zase pravi, da bo tudi konkurirala in da utegne zmagati.

Opraviti imamo z zapletenimi vprašanji, ki se bodo hitro razpletla, če bodo imele možnost enakopravnega nastopa (npr. na TV, po radiu, v časnikih) tudi nove stranke. Težko je napovedati, ali bo prišlo do radikalnega obrata; kar se mene tiče, tudi mislim, da ima-

mo Slovenci z radikalizmom slabe izkušnje, in da bi v teh prelomnih časih kazalo nastopiti mirno in preudarno. Madžarski esejist Georg Konrad je nedavno ocenil, da Madžarska potrebuje »mirno revolucijo normalnosti«.

3. vprašanje: Kako je prišlo do Majniške deklaracije 1989: vprašanje je še posebej zanimivo zato, ker je zdaj na voljo za podpisovanje tudi Slovincem v Združenih državah.

Odgovor: Zgodba se je začela februarja 1989 v ljubljanskem Cankarjevem domu, kjer so se po srečnem naključju — in seveda po nekaterih predhodnih zapletih — zbrale vse politične organizacije (ZK, SZDL, mladina, SDZ, Odbor...), da bi protestirale proti brezdušnem odnosu srbske politike do stavekajočih rudarjev v kosovskem Starem trgu.

To vseslovensko in pluralistično zborovanje, ki je navsezadnje pripeljalo do »okrogle mize«, je burno odmevalo v Beogradu, kjer nam solidarnosti z Albanci še danes niso odpustili. Po zborovanju, ki so ga prenašale vse jugoslovanske radijske in televizijske postaje, smo nekateri od sodelujočih menili, naj bi to »koordinacija« ohranili zato, da bi proizvedli nekakšen »slovenski politični načrt«, saj nam utegne priti prav, če bodo v Beogradu tako grozeče ropotali.

Tako so se začeli sestanki pri Jožetu Smoletu na sedežu SZDL, od partije pa je bil (po leg Smoleta, ki ima pač dva »klobuka«) navzoč zdaj Peter Bekeš, zdaj Ciril Ribičič. Tam smo govorili o marsičem, navsezadnje o nekakšni deklaraciji, ki jo je prvi Miloš Mikeln imenoval »majniško«. Potem je kazalo, da je zanimanje za sodelovanje in za deklarativne korake nekoliko popustilo, saj o prvem osnutku glavni člani koordinacije (torej ZK in SZDL) niso zavzeli nobenega stališča.

Nakar je prišel 8. maj, ko je moral oditi na prestajanje zaporne kazni Janez Janša, in ko je opozicija sklicala zborovanje na Kongresnem trgu. To zborovanje je mestna policija prepovedala, vendar smo ga vseeno izvedli — tako da smo razglasili to zborovanje za »javni sestanek« organizacij ZSMS in SDZ, takšnega sestanka pa policija ne more prepovedati. Iz obupa nad počasnostjo in neučinkovitostjo uradnih ustanov, ki so sedele z nami v koordinaciji, niso pa znale zaščititi Janše, smo na tem zborovanju objavili Majniško deklaracijo 1989.

Majniška deklaracija je pravzaprav izdelek SDZ: prvi osnutek (takrat je bila še »Aprilska deklaracija«) smo pisali v moji pisarni na FSPN (= Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo) Francé Bučar, Janez Janša, Hubert Požarnik, Veno Taufer in jaz. Predložili smo jo v razpravo drugim organizacijam v »koordinaciji«, podpi-

sali pa so jo samo: socialdemokrati, kristjani (ki so dali nekaj pripomb), Kmečka zveza, Društvo slovenskih pisateljev, Univerzitetna konferenca ZSMS, na koncu pa še Društvo skladateljev. Partija in SZDL sta se nato podvzeli in napisali novo listino. Sami sta priznali, da sta zamudili čas, ko bi lahko vsi skupaj podpisali en sam dokument.

Napetosti med Slovenijo in Beogradom so pokazale, da je bila Majniška deklaracija upravičena: v bistvu zahteva to, kar je vsebovano tudi v amandmaju o samoodločbi in odcepitvi, opušča pa vse druge obrobne in ideološko obremenjene trditve oz. teze (npr. o samoupravnem socializmu, o možnosti življenja le v taki Jugoslaviji, ki je po slovenski meri).

Majniška deklaracija je deklaracija o pravicah in možnostih slovenskega naroda ne glede na trenutno situacijo v Jugoslaviji: ravno zato je primer na tudi za Slovence, ki živijo zunaj domovine, kot izseljenci, zdomci ali njihovi potomci. Majniška deklaracija ugotavlja, da vsa zgodovina slovenskega naroda dokazuje, kako Slovenci hočejo in zmorejo ohraniti svojo narodnost in kako težijo k svoji lastni državnosti. Ta misel iz deklaracije potrebuje podporo najširšega kroga slovenskih ljudi.

Suverena in demokratična Slovenija je lahko enakopraven in produktiven dejavnik v evropskih zadevah, okrog nje pa se lahko s ponosom zbirajo tudi neevropski Slovenci, ki jih kot takšna lažje vabi k sebi v goste in v sodelovanju z njimi sooblikuje svoje gospodarsko, kulturno, navsezadnje pa tudi politično življenje.

Spraševal in odgovarjal je
Dimitrij Rupel
gostujoči profesor na
Cleveland State University
8. oktobra 1989

Iskreno se zahvaljujem dr. D. Ruplu, da je našel dovolj časa za pripravo zgornjega izčrpnega in zanimivega prispevka. Prosil sem ga, če bi mogel kdaj še pred odhodom decembra nazaj v Slovenijo zopet pisati za naš list in je odgovoril pritrdilno. Doslej vem samo za eno njegovo javno predavanje ali pogovor, ta bo pa v ponedeljek, 16. oktobra, v prostorih Euclidske javne knjižnice na E. 222 St. ob 7.30 zvečer. Govoril bo v angleščini, javnost je vabljen, da se predavanja udeleži.

Prof. Rupel se bo udeležil tudi letnega zborovanja Ameriške zveze za pospeševanje slávističnih študij, ki bo od 2. do 5. novembra v hotelu Palmer House v Chicagu. Družba za slovenske študije bo imela na tem zborovanju svoje sekcije, na katerih bodo sodelovali znanstveniki iz Slovenije in zamejstva, seveda poleg domačih ameriških in kanadskih. O tem zborovanju in slovenskih sekcijah bom objavil poročilo v angleškem delu AD 20. oktobra.

Rudolph M. Susel

OTROCI

Vzhib na dnu srca, vzklík veselja, občutek odprtosti za prihodnost, šansa, zrcalna slika stvarstva, veselje in življenje, pa tudi ovira udobja in uživanja življenja; dar in naložba, teža in obremenitev,... in še polno drugih spoznanj bi lahko ljudje našli ob temi: otrok. Vsi pa imamo vsaj to osnovno izkustvo, da smo nekoč sami bili otroci. In se prav gotovo radi spominjamo te rosné dobe svojega življenja. Ali pa...

Vse naše življenje odseva ono prvo dobo našega bivanja, njena razpotja in njeno mnogobarvnost. Izkustva ljudi o otroštvu obsegajo široko pahljačo najraznovrstnejših spoznanj. Od skoraj naivnega — ali pa iz popolnega zaupanja v Boga zraslega mišljenja: »Če je Bog dal kravico, bo dal tudi travico«, pa vse tja do grobe, vase zagledane misli: »Moj trebuh pripada meni. Otroci, ne hvala!« Mišljenje ljudi se vgrajuje nekje med te dve skrajnosti, zdaj se nagiba bolj k eni, drugič k drugi misli. Toda to so mnenja ljudi. Resnica pa je, da brez otrok ni nikakršne človeške prihodnosti.

Če je kdo živel med samimi starejšimi ljudmi, ve, kako hitro med njimi postane vse monotono in brezupno nezanimivo. Kjer pa so z njimi otroci, tam je živ žav, veseli krik in živ tek, tam so seveda tudi ropot in napetosti, tam se vedno nekaj dogaja.

Komu se ne razvedri obraz, ko mu mlada mati ponosno razkazuje svojega neboljenca. Ali kako se razveseli oko in srce skupaj z očetom, ki je v igri z otrokom tudi sam postal kakor otrok. Dovolj zgovorne so te slike, ta znamenja, da je doživljanje življenja vendarle najosnovnejša potreba človeka. Otroci šelē omogoči to doživljanje v polni meri. Otroci zbudijo upanje in obeta prihodnost.

Seveda otroci zahtevajo čas in denar, moči in pozornost. Toda prinašajo tudi veselje in obogatitev, oznanjajo, da je življenje pred nami. Nepogrešljivi so. Brez otrok se pretrga tok rodov. S tem ko ni več naslednika na domu, zmanjka tudi določene družinske kulture. Človeštvo sicer ne bo izumrlo, toda z občutno zmanjšanim številom potomcev se bo nujno spremenilo tudi ravnovesje v naši družbi. Težave ne bodo samo na gospodarskem področju, ampak prav tako na socialnem in kulturnem. Pridobitek na vseh teh področjih, za katerega se je trudilo več zadnjih generacij, lahko tako v dobi enega rodu propade. Tako ljudje v današnji prenašeni dobi sami načrtujemo čas nazadovanja in propadanja. Taki časi pa prinašajo potlačenost, zaskrbljenost, resignacijo. Že današnja mlada generacija kaže znamenja takih pojavov. Kako je to zelo v nasprotju z upanjem njenih staršev, ki so ji hoteli pripraviti boljše življenje, kot so ga imeli sami.

Dogaja se v vseh kritičnih časih, da začno ljudje iskati samo svoje golo preživetje ne glede na križ, ki ga nosi bližnji. V takem času se pospešeno približujejo ljudje tistemu stanju, ki mu sociologi rečejo »družbeni kolaps«. Tam se se-sejuje splošno priznani družbeni red in medsebojnost in zavlada goli egoizem posameznikov in skupin. Tedaj navidez deluje samo še sila moči, prefriganosti in nesramnosti.

Kot bi napovedovale takšen čas, se danes že oglašajo parole kot: »No future — ni prihodnosti!« To ne zadeva samo neizkušenih mladostnikov, ki najpogosteje zapadajo melanholiji sodobnega časa, ampak do neke mere tudi starejše, in ti se bodo komaj zavedli, da so v svojih najboljših letih tudi služili tistim mehanizmom, ki so privedli sodobno družbo do tega stanja. Izmed pokazateljev neuravnovešenosti sodobne družbene klime naj navedemo samo eno dejstvo, ki se neposredno dotika teme na začetku tega pisanja: današnji mladi zakonci se bojijo otrok. Enega ali dva še sprejmejo, več pa komaj kje.

Vrednota ni več otrok ampak dobro preskrbljen otrok. Otroci, ki mora imeti vse. Vendar je to iluzija, privid. Zmota je v tem, da je vsak človek samorastnik, ki si svojo srečo išče sam. Starši nikoli ne morejo dati vsega, kar prinaša osebno srečo. Edino veliko bogastvo, ki ga morejo izročiti naprej svojim potomcem, je z življenjem izpričani pouk, kje je treba iskati vrednote življenja. To je vzgoja srca. Vse materialno je ob tem drugorazredna naložba. Mladi si bodo tega preskrbeli, kolikor bodo sami želeli, znali in zmogli.

Nobena človeška družba ne more živeti brez upanja v prihodnost. Prihodnost pa so otroci. Že s tem, ko so, vzdramijo ljubezen in zvestobo, zagotovijo obstoj družinske skupnosti. Vsak dan pred očmi staršev oznanjajo, da teče življenje naprej.

Skrb staršev za otroke je nepoplačljiva. Približuje se tisti darovani ljubezni, s katero je Bog ustvaril vesolje in človeka v njem. Veliko upanje, ki ga pomeni vsak človek, vidimo prav le v tej vesoljni razsežnosti. Večno ostanemo dolžniki Bogu in svojim staršem. Poplačati ne moremo življenja, ki smo ga prejeli. Lahko ga le posredujemo naprej. Kot otroci prejemamo, da bi lahko dozoreli do odraslosti, ko naj bi dajali naprej. Kjer starši ne sprejemajo otrok, se s tem pretrga tok darovanja. Življenje izumira. In nekdo nosi odgovornost za to. Prejemal je, pa ni imel poguma dajati naprej. Pretrgal je božji načrt.

Beseda življenja pravi: Blagor mu, ki hodi po Gospodovi poti in ljubi božjo postavo.

Naša luč (sept. 1989)

Ameriška Domovina
je Vaš list!

Mladinin intervju z dr. Petrom Urbancem

Naše delovanje je usmerjeno v Slovenijo

V svoji številki z dne 29. septembra 1989, tednik Mladina objavlja daljši intervju z dr. Petrom Urbancem, ki ga predstavlja za vodilnega slovenskega političnega emigranta. Dr. Urbanc živi v Kanadi. Tekst intervjuja prinašamo v celoti, tudi začetni odstavek, s katerim Mladina predstavlja dr. Urbanca slovenskim bralcem. Dr. Urbanca je intervjuval Borut Meško. Ur. AD.

Med vojno se ne angažira na nobeni strani. Nekaj časa prebije v nemških zaporih. Za dva dni ga priprejo domobranci. Njegov oče sprva sodeluje v OF, v začetku oktobra 1941 mu zabiha: »Roke proč od OF, ker dela v nasprotju z interesi slovenskega naroda.« Studira pravo, doktorira 1945. v Milanu. Premišljuje o vrnitvi. Spozna, da ni primerna oseba za socialistični eksperiment. Vizum za Čile, potem Venezuela. Leta 1951 pride v Kanado. Predsednik Slovenske demokratske stranke in podpredsednik Slovenskega narodnega odbora.

• Kakšen status imate v kartoteki slovenske policije?

Kot mi je znano, me imajo za »nasprotnika naroda«, kar bom prevedel v razumljivejši jezik — da sem nasprotnik režima. Menda sem na črni listi tudi na meji. Kadar bom, če bom šel domov, bom najprej moral urediti tisto kartoteko na meji... Mislim pa, da danes spričo razvoja dogodkov ne gledajo več s tolikšno animoznostjo na mojo osebnost. Prav verjetno je, da bi lahko šel domov brez kakšnih večjih posledic. Vendar se držim načela: dokler imamo dosledno enostrankarsko diktaturo, zame doma ni prostora. V nasprotnem primeru bi režim dobil legitimiteto, ki si jo ne zasluži. Moje stališče bi se spremenilo, če bi oblasti doma dopustile demokratično in pluralistično tekmovalstvo strank na prihodnjih volitvah. Seveda brez obveznega vključevanja v režimski okvir, ki ga danes pomeni SZDL.

• Javnost v Sloveniji je bila vsa leta o delovanju politične emigracije pristransko in izkrivljeno obveščena. Ljudje ne vedo, da so tudi znotraj emigracije razlike.

Politična emigracija v Argentini, Kanadi, ZDA in deloma v Evropi (ti se izogibajo političnim tem) ima zelo podobne poglede o bodočem razvoju Slovenije. Namigovanje o tem, da smo med seboj sprti, že nekaj let ne drži več. Poudariti moram, da je vloga politične emigracije precej manjša kot prejšnja desetletja. Prvi razlog je biološke narave. Staramo se, podmladek je maloštevilen, razen, na srečo, v Argentini.

Drugi razlog je proces liberalizacije, ki se je začel v Sloveniji. To sicer še ni demokra-

tizacija, vendar nas razvoj zelo veseli. Nekateri programi novih zvez so taki, da bi jih lahko podpisali takorekoč vsi politični emigranti. Teža političnega delovanja se torej prenaša na dejavnike v domovini.

• Ali sploh obstajajo kakšne povratne zveze med emigracijo in Slovenijo?

Politična emigracija je sorazmerno dobro obveščena. Ob sodobnih sredstvih obveščanja to ni težko. Z režimsko stranjo nismo nikoli imeli stikov, ker jih nismo iskali in jih tudi ne iščemo. Še posebej občutljivi so naši odnosi s Slovensko izseljenško matico, ki naj bi skrbela za razvoj izseljenstva. Skozi desetletja smo spoznavali in čutili, da je to organizacija, ki želi slovensko politično emigracijo prisiliti v priznavanje režima. Sli so celo tako daleč, da je gospod Jančar, predsednik Izseljenške matice, ob neki priložnosti izjavil: »Samo še šest družtev nismo pridobili na našo stran.« Potem je postal jugoslovanski konzul v Clevelandu.

Vedno smo si želeli stikov, toda če jih bodo pogojevali s političnimi »lekcijami«, ne bodo zaželeni. Če funkcionarji Izseljenške matice ne bodo več vztrajali pri tem, da moramo iz naših dvoran odstraniti slovenske zastave in podobi škofov Rožmana in Jegliča in če prireditelji ne bodo skušali izkoristiti v politične in propagandne namene, bodo stiki sprejemljivi.

Dokler naš tisk ne bo dovoljen v Sloveniji, bi bilo poniževalno sprejemati njihovo Rodno grudo in druge podobne publikacije. Pri tem ne gre za ravnotežje, ampak za kršitev pravic tiska in temeljne človekove pravice do obveščenosti.

Eden izmed prvih pozitivnih znakov je predstavitev škofjeloškega piknika v Dolenjske Toplice. Že v začetku smo bili proti, da bi se vsakoletno srečanje zdomcev odvijalo na škofjeloškem gradu. Motilo nas je, ker so bili tem med vojno uradi gestapa, kjer so izbirali talce. Po koncu vojne so partizani tja privlekli Hrvate in nato še domobrance iz okoliških krajev. V gradu so jih zaslisevali, mučili, v bližini pa množično likvidirali. Jasno je, da je prirejanje »piknika« na takem mestu zelo nemoralno dejanje... Tudi v nekdanjem dachauskem taborišču so table z opozorili, da tam pikniki niso zaželeni.

• Med politično emigracijo obstaja več političnih skupin in strank. Je mogoče reči, da je to svojevrsten parlamentarizem?

Slovenski narodni odbor (SNO) se je sprva imenoval Narodni odbor za Slovenijo. Ko smo pozneje ime spremenili, smo hoteli poudariti, da odbor ne pogojuje Jugoslavije ali kakšnega drugega širšega okvira. Ustanovljen je bil v tajnosti 29. oktobra 1944, glavni

pobudniki pa so bili Albin Šmajdl, Miloš Stare, sedanjí predsednik SNO Rudolf Smeru in drugi. Zbralo se je okrog 150 bivših poslancev in predstavnikov političnih strank.

Nemci so potem pritisnili na eno krilo domobrancev, ki so jih odkrili, ko so 1. decembra 1944 proslavili obletnico ustanovitve Jugoslavije. Pripravili so se, da bi v določenem trenutku nastopili proti Nemcem. Takrat je okrog 300 domobrancev končalo v Dachauu. Če bi Nemci izvedli za ustanovitev Narodnega odbora, bi, kot kaže, reagirali zelo nasilno. Za dogodek niso vedeli niti domobranci.

V temeljni pogodbi so sprejeli sklep, da bo v predstavništvu 13 članov, sedem iz Ljudske stranke (SLS) in šest iz Demokratske stranke (SDS) — svojčas liberalne stranke. V začetku maja 1945 se je Odbor soočil s silno zapletenimi razmerami. Skoraj v celoti se je odločil za odhod v tujino. V Celovcu so naslavljali vloge na angleške vojaške oblasti, da ne bi prišlo do vrnitve vojnih ujetnikov in beguncev. Še vedno so ohranjeni spisi, v katerih so predstavniki odbora pojasnjevali, kaj so domobranci, civilni begunci itn., ki so se predali Angležem.

Izid je znan. Med emigracijo je prišlo do številnih očitkov, češ da odbor ni uspešno preprečil vrnitve. Mislim pa, da je po najboljši moči delal, kar je bilo mogoče. To dokazuje tudi podatek, da sta bila med vrnjenimi in pozneje ubitimi tudi sinova dr. Basaja, ki je bil predsednik SNO. Kasneje se je izvedelo, da so konec aprila 1945 Američani in Angleži sprejeli izjavo, v kateri so določili, da jugoslovanskih beguncev in ujetnikov ne bodo vračali. Tajni dogovor je deloval kot strela z jasnega.

• Pogosto se pojavlja teza, da bi domobranci, če bi bil končni razplet vojne drugačen, s partizani obračunali enako, kot so oni z domobranci.

Ta teza je nevzdržna, ker sooča hipotezo z že izvršenim dejstvom. Takšen pristop je neetičen in meji na podlost. Praktično povedano: domobranci so imeli oblast nad 90% ljubljanske pokrajine od decembra 1943 do aprila 1945. Po zgornji logiki bi lahko Črna roka izvrševala množične zločine. Statistika za ta čas pa dokazuje prav nasprotno: v dveh letih je bilo v ljubljanski pokrajini justficiranih le 60 aktivistov.

Delno je res, da je zločin zločin, ne glede na število. V času državljanske vojne je šlo za razbojniške izpade na obeh straneh. Partija je v nasprotju z drugo stranjo delovala načrtno, zato ni naključje, da se je za množičen poboj domobrancev odločila že prej. V prvi fazi revolucije od junija 1941 do julija 1942 ni bilo sodelovanja

— Koledar prireditev —

OKTOBER

14. — Glasbena Matica priredi koncert in nato ples v Slov. nar. domu na St. Clair Ave.

15. — Klub upokojencev Slovenske pristave priredi »Koli-ne« na SP.

15. — Klub slov. upokojencev v Nevburgu-Maple Hts. ima kosilo in ples v SND na Maple Hts. Kosilo servirano od 2. do 4. pop., nato ples do 8. zv.

16. — Prof. Dimitrij Rupel iz ljubljanske univerze predava o Sloveniji v Wach sobi Euclid-ske javne knjižnice na E. 222 St. Pričetek ob 7. zv.

21. — Tabor DSPB Cleveland priredi svoj jesenski družabni večer v Slov. domu na Holmes Ave. Igrajo Veseli Slovenci.

22. — Slomškov krožek priredi kosilo v dvorani sv. Vida.

22. — Občni zbor Slovenske pristave.

22. — Slov. dom na E. 80 St. priredi letno pečenje školjk in steklov. Pričetek ob 2. pop. Igra Eddie Rodic orkester.

28. — Štajerski klub priredi martinovanje v Slov. nar.

z okupatorjem in izdajalcem. V tem času je partija dala ubiti od 1500 do 3000 ljudi. To dejstvo je priznal tudi zgodovinar Tone Ferenc. Prav gotovo so ti poboji sprožili samoobrambo.

• Kako je prišlo do premika znotraj politične emigracije, ki se je sprva zavzemala za jugoslovanski okvir, pozneje pa se je opredelila za suverenost?

V obdobju od leta 1944 se je govorilo o Jugoslaviji pod žezlom Karađorđevićev. Po vojni je nastal nov program brez monarhičnih primesi. Leta 1972 smo zapisali, da se ne moremo opredeljevati o bodočih državnih okvirih Slovenije. Vztrajali smo, da obdrži pravno-administrativni okvir Jugoslavije, vendar z uvedbo provizorne dobe do treh let, v kateri bi izvedli referendum o nadaljnjih odnosih, ki bi predvideval izbiro med skupnim življenjem in samoodločbo. Zanjih deset let je poudarek na suverenosti.

• Katere politične skupine in stranke so se ohranile?

V SNO smo imeli tudi socialista Celestina. Ko je umrl, pri najboljši volji nismo mogli najti nikogar, ki bi ga nadomestil. Ostalo je razmerje sedem proti šest za Slovensko ljudsko stranko s pravico do imenovanja predsednika. O SLS ne morem govoriti z vso avtoriteto, toda vtis imam, da je ogrožje njihove stranke dobro organizirano in ohranjeno. V vsaki državi imajo svoje zaupnike, načelnike. To je organizacija, ki ima tudi po 45 letih svojo veljavo. Za vsako pomembno odločitev interpellirajo med seboj, čeprav jim to vzame nekaj časa.

• So to ljudje z izoblikovano strankarsko lojalnostjo in for-

domu na St. Clair Ave. Igra orkester Veseli Slovenci.

29. — Klub graduantov svetovidske šole ima sv. mašo ob 12. in nato kosilo, na katerem bo počaščen škof Edward Pevec.

NOVEMBER

11. — Belokranjski klub prireja martinovanje v Slov. nar. domu na St. Clair Ave. Igra Tone Klepec orkester.

11. — Pevski zbor Jadran priredi koncert z večerjo in plesom v SDD na Waterloo Rd. Igra Fred Kuhar orkester.

DECEMBER

1. — Slovensko ameriški kulturni svet prireja predbožično srečanje s škofom Pevcem na semenišču Borromeo.

3. — S.K.D. Triglav, Milwaukee, priredi miklavževanje.

9. — Društvo sv. Marije Magdalene št. 162 priredi božičnico za mlado in odraslo članstvo v Družabni sobi pri Sv. Vidu. Pričetek ob 2. pop.

30. — Pevski zbor Korotan poda igro »Noč božična, sveta noč« v Slov. nar. domu na St. Clair Ave.

malnim članstvom?

V SLS imajo okrog 100 zaupnikov, ki izvolijo oziroma odbor. Ko so me povabili na svojo sejo v Torontu, sem se čudil, kako jim je uspelo zbrati do 30 vplivnih in uglednih članov SLS. Predsedstvo je v Buenos Airesu, predseduje mu dr. Marko Kremžar. Slovenska demokratska stranka, katere član sem, je kot bivša liberalna stranka, nastala v letih 1947/48. Naš dolgoletni predsednik je bil inž. Ladislav Bevc, vplivni član nekdanjega Sokola. Ko je pred štirimi leti umrl, sem prevzel predsedstvo SDS. Ogrodje naše stranke sicer obstaja, ni pa tako številčno kot pri SLS. Ko sem bil na obisku v Argentini, so me skoraj nadrlji, zakaj liberalci nismo dejavnejši. To sem razumel kot izraz zdrave demokracije.

• Kakšno pa je številčno razmerje med SLS in SDS?

Nesmiselno bi bilo, če bi se šla slovenska politična emigracija v tujini volitve. Pri Hrvatih je drugače. Imajo množico politikov, Slovenci pa jih imamo v novih zvezah kar doma. Razmerja med SLS in SDS nismo nikoli ugotavljali, vendar je znano, da je ljudska stranka številčnejša. Razmerje sedem proti šest se bo v SNO z leti verjetno spremenilo.

Seveda nimamo nič proti, če v SNO pridejo tudi ljudje, ki niso v strankah, ali iz kakšnega novega gibanja. Ker pa odbor ne opravlja dnevnopolitičnih poslov, ni več zanimanja za razširitev in poživitev. Enkrat letno pripravimo kakšno izjavo, za kaj več pa niti nimamo ambicij. Če bi se razmere v Sloveniji ne samo liberalizirale, ampak tudi demokratizirale

(dalje na str. 6)

Kanadska Domovina

Nagrada za uglasbitev pesmi

»SLOVENSKI NAGELJ«

TORONTO, Ont. — Slovenski župnik v Stuttgartu č.g. Ciril Turk mi je že pred časom poslal besedilo pesmi »Slovenski nagelj« s prošnjo, naj bi med tukajšnjimi Slovenci zainteresiral posameznike, ki se ukvarjajo z glasbo, da bi pesem uglasbili. V svojem zadnjem pismu mi je pisal, da je prejel že 18 uglasbitev in sicer so se nekateri odzvali iz Argentine, Avstralije, Slovenije, Nemčije in Italije, le iz ZD in Kanade se ni oglasil nihče. Zato se tem potom obračam na vse, ki komponirate, da bi poskusili svojo roko in k pesmi napisali note za primerno melodijo. Za najboljšo uglasbitev je razpisana nagrada v znesku 1000.-DM (okrog \$500 U.S.). Besedilo pesmi je:

*Nagelj slovenski po svetu cveti,
lepše cvetlice na tujem pač ni.*

*Vihar domovine ga v svet je spihljaj,
a on koreninam zvest je ostal.*

*Za dom cveti, za dom dehti,
po soncu stremlji, mu svobodo želi.*

*Združil daljave in ceste sveta,
kjer se pretaka kri naš'ga srca.*

*Orkan pod Triglavom pomiril se bo,
spet vrne se nagelj v svojo zemljo.*

*Za dom cveti, za dom dehti,
po soncu stremlji, mu svobodo želi.*

*Cvet mu ovane, vihar še divja,
zemlja mu priča bo živ'ga srca.*

*Pomlad ga priklicala spet bo nazaj,
cvetoče dehtanje, živ spet bo maj.*

*Za dom cveti, za dom dehti,
po soncu stremlji, mu svobodo želi.*

Ce se bo med vami našel kdo, ki bo to pesmico uglasbil, lahko svojo skladbo pošlje naravnost na naslov: Č.g. Ciril Turk, Staffenbergst. 64, 7000 Stuttgart 1, West Germany. Kdaj bo razsodišče izbralo najboljšo uglasbitev, mi ni znano; sploh ne vem, če je postavljen kakšen določen datum, do kdaj je ta natečaj razpisan. Vsekakor pa tisti vas, ki imate žilico za komponiranje, poskusite svojo srečo. Vsem želim obilo sreče.

Otmars Mauser

popolnoma golo glavo, kako je na kolenih poljubljal zaprašene čevlje dveh vojakov, ta dva pa sta ga s palicama tolkla po glavi. Prosil ju je, naj ga ne vrnejo nazaj. Hudo je iz glave krvavel in kri se je mešala s solzami, ki so mu tekale po licih. Ko se je mož onesvestil, sta ga vojaka zgrabila za roke in noge in ga vrgla na tovarnjak.

Operacije, o katerih ta zgodba nudi le bežen prikaz, so se vršile več dni in v teku teh dni je bilo na stotine mož, žena in otrok hudo pretepenih, ustreljenih ali z bajoneti pokončan. Številni drugi so izvršili samomore, tisoče drugih pa je bilo v živinskih vagonih izročenih v masovno streljanje ali pa v suženjska delavna taborišča in v počasno smrt.

Kakor ta epizoda sliči na grozote nacističnih dejanj, ta opis ni prišel od kakega Poljaka ali Žida, določenega za Auschwitz, pač pa od ruske žene, ki je čudežno preživela nasilno vračanje v Lienzu v Avstriji junija 1945.

Vojaki, ki so gonili te nebolgljene žrtve na tovarnjake, so bili Britanci, in o operacijah, o katerih se tu govori, je v nedavno izdani uradni britanski zgodovini vojne v Sredozemlju ugotovljeno: »Izid je bil povsem zadovoljiv za zavezniško stran«.

Kar se tiče svarilnega dejstva, je vredno omeniti, da je člen v priporočilu notranjega ministrstva za raziskovanje vojnih zločinov zelo skrbno pripravljen z vidnim namenom, da se pri tem izključi vsakršno raziskovanje teh ne navadnih operacij, ki so jih izvedli zmagovalci končane vojne. Cinik to lahko smatra kot dodaten zatiralni primer vae victis, ker je možno, da se sedanja vladna politika ukvarja z bolj pragmatični razmisleki.

Zopet, po 44 letih strašnih dogodkih nasilnega vračanja in z upanjem iz daljne preteklosti, slišimo britanskega zunanega ministra ponovno predlagati nasilno vračanje beguncev totalitarističnemu komunističnemu režimu. To pot begunci niso sovjetski državljani, ki bi bežali pred staliniščinimi mučiteli in rablji, temveč Vietnamci, ki iščejo zatočišče v Hong Kongu. Paralelno to zelo sliči dogodkom iz preteklosti. Z ustrežljivostjo željam čakajoče diktature, se bo prišlo na dan s pretvezo, da se begunci želijo vrniti, vsak njihov odpor bo pa zanikan. Skušali se bodo izogniti nasilju, če bo le mogoče, in se poslužili milejšega načina, tim. »varljive taktike« (t.j. laži). S skrbno zamišljenim lažnim prikazom njihovega značaja in motivacije, bo tem žrtvam odvzeto še zadnje človečanstvo. Združene države, kot svoj čas, tudi sedaj taki politiki nasprotujejo iz človečanskega vidika.

(dalje na str. 6)

»Družina« o nadškofu Suštarju v Kanadi

Veliko v kratkem času

Čeprav smo po zaslugi dopisnikov že obširno poročali o nedavnem obisku nadškofa dr. Alojzija Suštarja v Kanadi v septembru, bo bralce to poročilo za bralce »Družine« v Sloveniji tudi zanimalo.

Na povabilo slovenskih salezijancev iz Hamiltona v Kanadi je ljubljanski nadškof dr. Alojzij Suštar obiskal predvsem župnijo v Hamiltonu s tremi večjimi podružnicami, zadržal pa se je tudi po drugih župnijah in ustanovah ter se srečal z mnogimi skupinami in posamezniki. Povsod presenečenje zaradi izredno velikega obiska rojakov in njihove zavzetosti za krepitev verskega in kulturnega življenja. Našega metropolita je pospremil v drugo največjo državo na svetu letošnji zlatomašnik, salezijanec Karel Ceglar. Ko je leta 1982 z verniki zgradil župnijsko cerkev v Hamiltonu, si je želel, da bi jo blagoslovil ljubljanski nadškof. Tedaj to ni bilo mogoče, se je pa to uresničilo ob 25-letnici ustanovitve iste župnije.

Nadškof se je takoj ob prihodu v Kanado ustavil v Torontu. Pogovarjal se je z rojakom nadškofom Ambrožičem. Maševal je v dveh slovenskih župnijah, ki ju vodijo lazarišči, se srečal z verniki v pogovoru in ob kulturnem programu. Posebno pozornost je namenil domu Lipa, kjer je temeljito poskrbljeno za naše bolne in ostarele rojake. Na konzulatu se je pogovarjal o problemih naših izseljencev.

Za rojake iz Kanade in ZDA je ostalo v posebnem spominu bogoslužno srečanje v kanadskem narodnem in romarskem svetišču v Midlandu. To je sveti kraj kanadskih mučencev. Tudi naši rojaki se v septembru vsakega leta spominjajo svojega narodnega križevega pota. Ob »slovenskem križu« je bila nadpastirjeva beseda in molitev pastirska: povedal je božje ljudstvo v deželo upanja in ljubezni, vlil jim je vero v zmago dobrega.

»Ko bi imeli duhovnika...«

Enako je storil s svojim sebi lastnim darom za sintezo dvajsetim slovenskim duhovnikom pri Mariji Brezmadežni. Vsakdo je mogel zaslužit čutečo skrb pastirja za ljudi, za narod in širšo človeško skupnost. Zatem je odšel na obisk v Montreal, medtem ko se je župnija sv. Gregorija v Hamiltonu začela duhovno pripravljati na svoj praznik. Od srede naprej je slovenski metropolit tri večere obiskoval hamiltonske podružnice.

Težko je opisati razpoloženje srca in porajajoča se vprašanja v mislih, ki spremljajo petje, deklamiranje in narodne

pesmi otrok v narodnih nošah, ko s tako ljubeznijo, a s težavo izgovarjajo naše besede. Kdo je odgovoren za to, da mora toliko mladih življenj »odtekati« v drug svet...? Koga ne bi prizadele besede iz pozdrava rojaka: »če bi imeli duhovnika, bi bila tu velika slovenska župnija, mogoče še večja kot v Hamiltonu«.

Ko je Karel Ceglar predstavil novo sliko misijonarja Friderika Baraga, ki jo je upodobil naš rojak Tone Kobal, mi je sugestivni obraz podobe izzval toliko novih vprašanj... Kje so danes mladi Slovenci, ki so voljni izbrati Baragovo pot in hoditi za »našimi dušami«...?

»Kakor mati...«

Nadškof je povsod s pridigo, govori, pogovori, obiski in osebnimi stiki krepil zaupanje, vabil k povezovanju in z božjo besedo razsvetljeval rojake. V soboto, 16. septembra, je v jutranjih urah maševal za člane slovenske šole, njihove starše in učitelje. Redno se zbira okrog 60 otrok. Za začetek jih je bilo manj. Otroke vozijo tudi od daleč. Sledilo je srečanje z učitelji, ki pomagajo otrokom z veliko mero požrtvovalnosti in izvirnosti do znanja materinega jezika.

Občudovali smo lepo pripravljen in tiskan priročnik za šolo. Nič manj živahno ni bilo ob zasedanju župnijskega pastoralnega sveta. Nadškof je po tehtnih uvodnih besedah odgovarjal na vprašanja. Razvil se je dolg, zanimiv, aktualen pogovor. Se bi šlo naprej, če ga ne bi čakala skupina izobražencev iz Toronta. Večer pa je bil spet v znamenju slavlja. Dež je sicer preprečil hamiltonskim Slovencem športna srečanja, ne pa kulturnega programa. Med tem programom je nadškof blagoslovil spominsko ploščo ustanovitelju župnije dr. Alojziju Tomcu.

Zavidanja vreden kulturni program je zastavljal nova vprašanja... Tako tudi glavno slavje v nedeljo, 17. septembra. Nadškof je govoril že pri prvi maši, pri osrednji slovesnosti pa je bila velika cerkev s kapelo in vežo nabito polna. Redarji, bralci, dva pevska zbora in ministranti so dajali čudovit bogoslužni okvir. Potem, ko se je metropolit zahvalil za vse storjeno in naštel opravljena dela, je zaželel še, da bi bila župnija kot velika družina, župnijska cerkev in župnišče pa kot dom. Samo v družini z domom je mogoče prav rasti...

Zanimivo, da je v istem duhu izzvenelo voščilo enega izmed kulturnih društev, ki se naslanja na drugačno izročilo: »Kakor mati, ki skrbi za svoje

(dalje na str. 6)

PRIPRAVLJA SE NOV ZLOČIN

Nikolaj Tolstoj sliši odmev iz l. 1945 v slučaju vietnamskih tim. »boat people«

(Pod tem naslovom je londonški »The Times« 31. julija 1989 objavil sledeči Tolstojev članek. — O. M.)

V kratkem bo predložena zakonodaja, potom katere se bo lahko sodilo domnevne nacistične vojne zločince, ki so se po vojni zatekli v Veliko Britanijo. Poročilo notranjega ministrstva (Home Office), ki je ta predlog priporočilo, ugotavlja: »Izvršeni zločini so tako pošastni, da se jih ne more odpuščati. Njihova obsodba bo služila kot svarilo drugim v bodočih vojnah. Brez tega postopka bi se omadeževalo Združeno kraljestvo z očitki, da je postalo zatočišče za vojne zločince«.

Noben razumen človek ne bo oporekal prvemu stavku; drugega bi pa nekateri v celoti zavrnili. Kaj pa pomeni »obsodba bo služila kot svarilo drugim v bodočih vojnah«? Saj je jasno, da je vsaka sodnijska kazensko dejansko svarilo, toda ali v tem slučaju resnično predstavlja nepristransko moralno obzirnost?

Preučite naslednji odlomek iz ustne izpovedi neke gospe, ki živi v Kanadi, v razgovoru z

menoj v pričetku letošnjega leta:

»...Potem sem videla prihod odprtih tovarnjakov, polnih vojakov. Ti so hitro poskakali z njih in pričeli ljudem ukazovati, naj se spravijo na kamione. Nihče ukazom ni sledil, zato so vojaki zgrabili najbližje mlade moške, jih tolkli s palicami po rokah in jih vlačili na tovarnjake. Množica preplašenih ljudi je pričela jokati in prositi, naj bi jih vendar ne silili na tovarnjake. Vojaki se na to niso ozirali. Posameznike so zgrabili za roke in noge in jih metali na tovarnjake.

Naenkrat je nastala panika: velika masa ljudi se je prerivala sem in tja, toda pobegniti se zaradi gneče ni dalo. V tej obupni gneči sem za seboj slišala pretresljiv krik mlade žene z otrokom v naročju. Otrok se je v gneči dušil. Z vsemi močmi sem poskušala, da bi se obrnila k njej in ko mi je uspelo, sem videla otrokov obraz, ki je bil popolnoma plav — bil je mrtev. To me je tako presunilo, da nisem mogla verjeti, da se vse to resnično dogaja.

Potem sem z grozo videla nekega zelo starega moža, s

Mladinin intervju z dr. Urbancem

(Nadaljevanje s str. 4)

do te mere, da bi bile dopustne stranke zunaj sedanjega režimskega okvira, bi bila vloga politične emigracije še manjša.

• **Pravite, da v Slovenskem narodnem odboru ni bistvenih razlik. Vendar se programa vodilnih strank v določenih točkah vendar razlikujeta.**

Pri gospodarskih vprašanjih v demokratski stranki dosledno zastopamo pravico do zasebne pobude, izvedene skoraj do skrajnosti. Država in družbeni sektor naj prevzame samo tiste dejavnosti, ki jih zasebnik noče ali ne more prevzeti. Prav tako dosledno vztrajamo pri ločitvi cerkve in države. Ne govorimo o krščanski etiki, ker sta za nas vernik in nevernik popolnoma enakopravna.

Pri SLS dajejo precej teže združnemu gospodarstvu, kar seveda ni narobe, vendar ga mi posebej ne poudarjamo. Razlike so morda tudi v taktiki; če je treba, z odločno besedo opozorimo duhovnike, ki potem dobro premislijo, preden se odločijo za določeno potezo.

Liberalna stranka je danes prav tako v manjšini, kot je bila nekoč, vendar ima možnost prodora, kar je brez svobodnih volitev doma nemogoče. V politični emigraciji je razmerje znano, nekdo pa mora prevzeti položaj tudi v Slovenski demokratski stranki. Vse stranke so glede glavnih vprašanj enotne: želijo in zavzemajo se za politični pluralizem, svobodno gospodarstvo s čim manjšim nadzorom države in za pravo suverenost slovenskega naroda.

• **Vam je korporativizem blizu?**

Gospodarstvo spremljam s praktičnega vidika, zato na korporativizem ne dam veliko. Najbolj mi imponirajo »štirje tigri iz Azije« — Južna Koreja, Tajvan, Singapur in Hongkong. Bil sem v teh deželah, ko je vladala huda revščina. Ko sem čez nekaj let zopet prišel v Hongkong, skoraj nisem mogel verjeti. Imajo standard, ki presega celo standard nekaterih evropskih dežel, da o vzhodnem bloku sploh ne govorim. Vem, da so napredovali samo zaradi zasebne pobude. Država skrbi, da ne pride do prevelikega izkoriščanja ljudi, posli pa normalno tečejo naprej.

• **V kolikšni meri povezuje politike in gospodarsko uspešnost?**

Ne strinjam se z vašim namigovanjem. Tudi če bi danes

prebivalcem v Sloveniji podarili mercedese, vile z bazeni in še kaj, bi bila to zame drugorazredna svoboda. Temeljni pogoj je svoboda in demokratska družba.

• **Ce sem vas prav razumel, vam južnokorejska pot ni najbolj všeč?**

Hočete reči, da v Južni Koreji ni demokracije? Drži, da sta se v preteklosti pojavila dva avtoritarna generala, toda osebne svoboščine niso bile bistveno okrnjene. Omejeno je bilo delovanje strank, toda razmere so se spremenile. Desne diktature za razliko od levih, sčasoma najdejo mirno, evolucijsko pot do demokracije. Na koncu te poti razpišejo svobodne volitve. Poglejte Brazilijo, Argentino, Španijo in Portugalsko. Se vedno pa čakamo prvo komunistično državo, ki bo omogočila prave, svobodne volitve.

Upam, da bo Poljska prva, ki se bo otrsela vseh atributov leve diktature po mirni poti. Vendar je sedaj težava v tem, da se bodo morali v času do treh let pokazati prvi znaki gospodarskega izboljšanja. Seveda ima demokratsko izvoljena vlada neprimerno več možnosti za vzpostavitev živahnega sodelovanja z Zahodom in pritegnitev kapitala od zunaj. Severnoameriški bankirji sedaj popolnoma resno ponujajo Južni Ameriki, da ji odpusti polovico dolga. Takšnih pobud Jugoslavija, Madžarska in Poljska doslej niso dobile. Ni težko ugotoviti zakaj. Jugoslavija lahko sprejme najliberalnejšo gospodarsko zakonodajo, ki pa ne bo delovala, ker ne bo zaupanja v monistični režim. Ko sem se ukvarjal z borznimi posli, sem ugotovil, da tri četrtine uspeha pomeni zaupanje, šele potem so pomembne tudi cifre.

• **Jugoslovanska politika je ob očitkih, da je v bistvu real-socialistična, vedno uporabljala alibi »zgodovinskega, ne Stalina« in govorila, da gre svojo izvirno pot v socializmu s samoupravnim sistemom.**

Politiki so trdili, da »ste se v Jugoslaviji odločili za svojo pot«. Pa sploh niste mogli o ničemer odločati, ker so vas enostavno odslovili. Jugoslovanski komunisti bi še naprej ponižno capljali za Stalinom, če jih iz Kominforma ne bi odstranil. Znana je Kardeljeva izjava iz leta 1947, da komaj čaka na trenutek, ko bo Jugoslavija postala ena izmed sovjetskih republik. Ne verjamem, da ni mislil iskreno. Vodilni komunisti — Tito, Ran-

ković, Kardelj, so bili komunisti prvega razreda, ki so odločali o vsem. Nacionalna zavest jim je pomenila malo ali celo nič. Zanje je obstajala idealna predstava sveta kot zveze sovjetskih republik.

Iz sedanje perspektive je spor med Stalinom in Titom koristil Jugoslaviji, toda tedaj je šlo bolj za muhavost nekega balkanskega liderja, ki je hotel postati »sam svoj veliki vodja«. Slaba tolažba je primerjava, ali v Jugoslaviji manj kršijo človekove pravice kakor v nekaterih drugih komunističnih državah. Pred tremi leti je bila Jugoslavija še na slabšem, danes pa je odvisno, v katerem delu države prihaja do večjih kršitev svoboščin.

• **Ali v slovenski politični emigraciji obstaja kakšen interes, da bi v prihodnosti SLS in SDS ustanovili svoje podružnice v Sloveniji in samostojno nastopili na splošnih volitvah brez omejitev? Je morda vaš nastop omejen samo na prostor »novih domovin«?**

V okviru politike držav, v katerih živi politična emigracija, nimamo ambicij, čeprav se nekateri posamezniki vanjo vključujejo. Naše delovanje in razmišljanja so vezana na Slovenijo. Vse od leta 1945 je naša želja, da bi SLS in SDS spet lahko delovali v političnem življenju. Vedno smo odklanjali subverzivno delovanje. Pozive k našim akcijam, ki so prihajali tudi iz Slovenije (seveda se zavedamo, da so bile to lahko samo provokacije), smo zavračali, ker je takšna dejavnost nevarna. Zavzemamo se za večstrankarski sistem, v danih pogojih pa bi se politična emigracija tudi angažirala. Vsaj za SLS menim, da bi hitro zaživela, ker ima močnejšo organizacijsko mrežo kot SDS. Seveda si ne smete predstavljati, da komaj čakamo, kdaj bomo prišli... Če smo čakali 44 let, bomo še nekaj časa.

• **Ce bi se osebno znašli v vlogi Tadeusza Mazowieckega, ali bi, nasprotno od njega, raje prevzeli položaj obrambnega ministra, resor za notranje zadeve ali kaj drugega?**

Najodgovornejši resorji na Poljskem so prav gotovo gospodarski, industrijski in trgovinski. Podobno bi bilo v Sloveniji, čeprav bi človek okleval, preden bi jih prevzel. Najbolj občutljiva je seveda policija, čeprav ima predsednik vlade pregled nad njenim delovanjem. Osebno takih aspiracij nimam, v šali pa lahko rečem, da bi bilo glede na moje znanje sedmih jezikov zunanje ministrstvo kot nalašč zame. Moj »publik relation« ni ravno na najslabši ravni, poznam severnoameriške politike...

• **Kako si predstavljate demokratske spremembe v Sloveniji?**

Danes v Sloveniji ne veš, kdo je tvoj župan, kdo poslanec in kdo so ministri. Matevž Krivic je nekje zapisal, da bi moral volilec v sedanjih razmerah poznati okrog sto kandidatov. Namesto tega bi zadeve poenostavili tako, da bi

kandidati morali zbrati 50 podpisov in položiti kavgijo kot dokaz, da se ne šaliijo

Imam občutek, da do svobodnih volitev ne bo prišlo, ker bodo komunisti spet do nezvesti zapletali. Toda minili so tisti časi, ko so komunisti obljubljali, vendar jih nisi smel takoj postaviti na laž. Če v vseh teh letih niso bili sposobni doseči kaj več kot le današnji polom, je od njih težko pričakovati izboljšanja.

Upam, da bodo spoznali, da niti politična emigracija niti alternativa ne misli na obračune s sedanjimi oblastniki. Njihova osebna varnost nikakor ne bo ogrožena, ker bodo lahko popolnoma enakopravno tekmovali z drugimi strankami. Morda bodo došli, da politični monopol ne omogoča niti bogve kakšnega posebnega materialnega izobilja. Inženir ali direktor v Avstriji ima trikrat večjo plačo od najvišjega ministra v Sloveniji. Če bi prišlo do političnega obrata v smeri zahodnih demokracij, bi se razmere v Sloveniji v petih letih prav gotovo popravile. Prepričan sem, da smo Slovenci sposobni ustvariti evropski standard.

Zakon zavarovanja za katastrofalne bolezni na tehnični

Washington, D.C. — V četrtek, 5. oktobra, je zvezni senat začel debato o spremembi lanskega zakona, ki daje starejšim Američanom več zdravstvenega zavarovanja v slučaju takojimenovanih "katastrofalnih" bolezni. Spodnji dom je omenjeni zakon enostavno razveljavil, senatorji pa iščejo kompromisno rešitev. Za zakon so bile lanske leto skoraj vse organizacije starejših oziroma upokojencev, zato je bil odobren z ogromno večino v obeh kongresnih domovih. Ko je pa moral zakon letos stopiti v veljavo, so upokojenci ugotovili, da bodo morali za zavarovalninske ugodnosti oziroma stroške za novo zavarovanje tudi sami plačati. Uprli so se in so na razočarane kongresnike začela deževati protestna pisma, prošnje in telefonski klici. To je kongresnike tako jezilo, da so zakon umaknili, sedaj pa o usodi zakona o zavarovanju za katastrofalne bolezni razpravlja senat. izid je nejasen, pričakovati pa je, da bo program temeljito omejen.

Močno izjavo v tej zadevi je dal dr. Louis W. Sullivan, sekretar za zdravstvo:

"Odvzeti več deset milijonom ostarelih Amerikancev mirno zavest, da jih dolgoročno težka bolezen na stara leta ne bo finančno uničila, ne bi bila samo nespametna zdravstvena politika, marveč tudi neodpustljivo politično ravnanje."

Dr. Šuštar v Kanadi

(nadaljevanje s str. 5)

otročice, / duše nam krepi, uči dekleta in fantiče, / četrt stoletja nas k sebi kliče, / najlepša ustanova, kar se tega tiče...» Izredno priznanje.

Da je župnija sv. Gregorija Velikega zrela ustanova, potrjujejo besede neštetihi govornikov pri skupnem slovenskem kosilu.

Sedanji župnik Franc Slobodnik, ki poleg taktirke za več zborov ter pridnega izdajanja župnijskega lista in občasnih večjih brošur čuteče povezuje naše rojake, si želi čim več sodelovanja med prvo in drugo domovino. »Rojaki, ki se tu tako zavestno vključujejo v župnijsko življenje in sodelujejo s toliko pobudami, bi mogli tudi domovini pomagati k ozaveščanju na vseh področjih... Vidimo, kako tukajšnji Poljaki hitijo v pomoč svoji domovini.«

Stanko Hočevar
Družina, 1. okt. 1989

Pripravlja se...

(nadaljevanje s str. 5)

»Ti ljudji (vietnamski »boat people«) nimajo izgleda, da bi se kje druge naselili... Njihova edina bodočnost leži doma,« je izjavil v začetku tega meseca Sir Geoffrey Howe. Te besede so kot odmev besed njegovega predhodnika Anthonyja Edna, ki jih je pred 45 leti zapisal takole: »Če ti ljudje ne gredo nazaj v Rusijo, kam pa lahko gredo? Mi jih nočemo tukaj.«

Ali uradni krogi sedaj čistijo prah s starih dokumentov iščejo primere in znamenja, kako najbolj premeteno in uspešno voditi »politiko prevare in se izogniti nevarnih prepadov? Če je tako, potem izgleda, da so že sprejeli nasvet, ki ga je 24. junija 1944 dal Patrick Dean, pravni svetovalec zunanjega ministrstva: »V teku časa morajo vsi, s katerimi bi sovjetske oblasti želele obravnati, biti njim izročeni in nas ne zadeva dejstva, če bodo postreljeni ali se drugače z njimi postopa, kot bi se pod angleškimi zakoni.«

Vse to izgleda kot domnevno stališče, kar lahko je, ker je sedanje zunanje ministrstvo popolnoma zmožno oblikovati politiko slično oni v preteklosti, brez nepotrebnega žarjenja v temnih sencah preteklo zgodovine. Priznati pa moram, da me je precej nerviralo odkritje pred nekaj tedni, da je pričelo obrambno ministrstvo iz javnih arhivov (Public Record Office) odstranjati važne dokumente, ki so v zvezi z nasilnim vračanjem l. 1945.

Naj naši otroci razmišljajo o nalogah, ki jih je naša generacija pripravila in spravila skupaj. Gotovo nekatera grozodejstva zahtevajo svarilno kaznen v upanju, da se v bodoče kaj takega ne bo ponovilo. Toda druga grozodejstva, tako izgleda, se mora za vsako ceno zakriti — ali celo, kar je še hujše, zopet ponoviti.

Nikolaj Tolstoj je avtor knjige »Minister in pokoli«.

Grdina—Cosic Pogrebni Zavod

17010 Lake Shore Blvd. 531-6300

28890 Chardon Rd. 944-8400

1053 E. 62 Street 431-2088

V družinski lasti že 86 let

MARKO KREMŽAR

Buenos Aires, Arg.

Jugoslavija na razpotju

Ta članek je izšel v treh nadaljevanjih v buenosaireski Svobodni Sloveniji. Posredujemo ga našim bralcem, danes sicer s prvim delom. Ur.

Govoriti o jugoslovanski prihodnosti, ne da bi upoštevali njeno razmeroma kratko preteklost, ali pa prezrli, da gre za državo, ki jo sestavljajo sicer sorodni, a različni narodi, bi pomenilo večati nejasnost okrog vprašanja, ki je pogosteje predmet strastnih debat kakor umirjenih razmišljanj.

Ko je po koncu prve svetovne vojne bila, iz ostankov avstroogrskega imperija, in na osnovi srbske kraljevine, ustanovljena država Slovencev, Hrvatov in Srbov (SHS), so stavili ti narodi vanjo različne upe. Za Slovence pa verjetno tudi za Hrvate, Bosance in za tisti del Srbov, ki so tudi zapuščali ozračje nemškega in madžarskega šovinizma v bivšem habsburškem cesarstvu, je bil vstop v novo kraljevino poln idealnih želja. Te želje pa niso bile niti jasno izražene, niti plebiscitarno sprejete.

Najbrže se ne motimo, če rečemo, da je za omenjene narode, dediče srednjeevropske miselnosti in tradicije, pomenila nova država, ki se je kmalu preimenovala v Jugoslavijo upanje na:

— varstvo pred potujčevanjem in pred teritorialnim pohlepom s strani nemške Avstrije, Madžarske pa tudi Italije,

— možnost, da bodo v državnem sožitju z narodi, ki so jim po krvi in jeziku bližji, nemoteno razvijali svojo lastno narodno individualnost,

— razvoj novega razširjenega tržišča za hitro rastočo industrijsko proizvodnjo Slovenije in Hrvatske, in ki bi naj našla ravnoesje v rudninskem in poljedelskem bogastvu ostalih delov države. Posledica bi naj bila splošna gospodarska blaginja.

Med Slovenci, na skrajnem zahodu države, je še posebej prevladoval občutek ogroženosti, zato so gledali v zmogoviti Srbiji večjega brata, ki bo

branil z isto zavzetostjo njihove interese, kot je med vojno branil svoje.

Perspektiva iz srbske strani je bila verjetno drugačna. Bili so zmagovalci in SHS jim je na neki način pomenila povečanje državnega ozemlja na račun premaganega imperija. Na tem ozemlju so prebivali sicer bratski narodi, a razlika med osvojenim ali združenim ozemljem ni bila marsikomu med njimi povsem jasna.

Ta dvojnost perspektive je lahko razumljiva, posebno ker so se Srbi zavedali, da je nova država sprejela njihovo monarhijo, pa tudi čutili, da jim je kot zmagovalcem zaupana vloga branilcev države. Vendar je prav ta dvojnost pogledov usodna za vso jugoslovansko preteklost in tudi za sedanjost.

Pri tem je treba upoštevati, da je prvo obdobje Jugoslavije potekalo v času med obema vojnoma, ko je o resničnem miru težko govoriti. Prevladajoči gospodarski protekcionizem ter rastoči nemški, italijanski in madžarski nacionalizmi, ki so kmalu postali napadalni nacizmi, so postavljali zunanjo varnost med prve namene takratnih evropskih držav in tudi Jugoslavije.

Iskušnja je pokazala, da mlada država ni izpolnila vseh upov, ki so bili stavljeni vanjo. Že v času ustanovitve ni mogla uspešno braniti slovenskih meja, medtem ko je izguba Koroške pokazala na pomanjkljivost jugoslovanske diplomacije. S slovenskega vidika je bilo to bridko razočaranje. Gledano iz drugega stališča so se zdela obmejna vprašanja na vzhodu države lahko pomembnejša, izgube na zahodni meji krivda slovenske nepripravljenosti, neuspehi ob koroškem plebiscitu pa posledica slovenske nepopustljivosti, ki je vztrajala na maksimalnih težnjah. V obeh pogledih je gotovo nekaj resnice.

V nasprotju s pričakovanji pa so bile v Jugoslaviji, večji del tega obdobja, tudi možnosti za svobodno utrjevanje različnih narodnosti zelo vprašljive.

ve. Centralistična zamisel, po kateri naj bi prvotna večnarodna država postala zibelka neke nove jugoslovanske nacionalnosti, je državno skupnost le šibila. Tako pojmovanje države je bilo nevarno prav tistim vrednotam, ki so v očeh Slovencev in Hrvatov upravičevale njihovo ločitev od Avstroogrske.

Vendar so se slovenski voditelji kljub mnogim razočaranjem vztrajno trudili, da bi izboljšali politično realnost z legalnimi in demokratičnimi sredstvi. Prepričani so bili, da je zamisel države, v kateri naj v bratskem razmerju žive južnoslovanski narodi, vredna potrpljenja in naporov. V času svetovne gospodarske krize ter rastočega nacizma v sosednih deželah, je slovensko stališče, ki je skrajno bolehalo morda na prevelikem optimizmu, kmalu dozorelo v izraz političnega realizma.

Proti koncu medvojne obdobja se je posrečilo tedaj vodilnemu slovenskemu politiku dr. Antonu Korošču, da je pričel ob sodelovanju nekaterih članov dvora in nekaterih srbskih predstavnikov usmerjati državo iz centralizma v federalizem. Avtonomija Hrvaške je bila prvi korak v to smer. Vendar sta dr. Koroščeva smrt in vojna nadaljnji razvoj prekinili.

Druga svetovna vojna

Druga svetovna vojna je pokazala tudi na vojaško nesposobnost države, ki je bila, gledano s slovenskega stališča, ustanovljena predvsem iz obrambnih razlogov. Seveda, je bil nepričakovano hiter vojaški zlom v veliki meri posledica omahljive zunanje in dolgo časa zgrešene notranje politike, ki ni bila zmožna ustvariti skladnosti med interesi narodov Jugoslavije. Negativni vplivi predvojnih napak pa so segali še daleč v medvojno in celo povojno obdobje.

Nekateri dajejo temu zgodovinskemu trenutku drugačen poudarek. Ustanovitev hrvaške ustaške države ob izbruhu vojne, naj bi bila poglavitna krivda za poraz jugoslovanske vojske. Medvojna zgodovina v tem delu Evrope bi bila verjetno res lahko drugačna, če novooklicana Hrvatska ne bi stopila pod okrilje Nemčije in Italije. Vendar je velik del Hrvatov videl v tej državi, ki je nastala sredi brezvladja in nasilja, ne toliko rušenje Jugoslavije, katera praktično ni mogla več izvajati oblasti, temveč zaščito svojih interesov sredi armad, ki so si delile Evropo. Tudi ta odločitev je bila v marsičem posledica predvojnih sporov v državi, ne glede na odgovornost, ki jo nosi za potek vojnih dogodkov.

Vsekakor je Slovenijo sovražna okupacija najbolj prizadela. Trije okupatorji so si razdelili slovensko zemljo in niti jugoslovanska politika niti vojska nista mogli tega preprečiti.

Po končani vojni je bila Jugoslavija sicer obnovljena, a vsebina te nove države je bila bistveno drugačna ne le od

Zdravnik svetuje...

STRAH

Svet in čas, v katerem živimo, zahtevata od večine ljudi velike telesne in duševne napore, ki jim mnogi niso vselej kos. Posledica so prilagoditvene težave, ki se kažejo s psihosomatičnimi motnjami, socialnimi konflikti, begu v bolezen, lahko pa tudi z resnimi bolezenskimi stanji, kot so motnje srčnega ritma, prehodne motnje v oskrbi možganov s krvjo (tranzitorna ishemična ataka), angina pektoris, predinfarktna stanja in podobno.

Med duševnimi pojavi sta v ospredju strah in tesnoba, ki spremljata večino stresnih situacij. O strahu govorimo, kadar imamo v mislih čustveno odzivanje na neko konkretno nevarnost, pri tesnobi pa gre za tak odziv na nevarnost, ki je splošna in iracionalna. Obliki se prepletata, izražata na različne načine in v raznih odtenkih. Od komaj zaznavne subjektivne motnje, nedoločne napetosti, bojazni, ki so spremljajo telesni znaki, kot so potenje dlani, suha usta, napetost v trebuhu, široke zenice (strah ima »velike oči«!), drhteč glas, drhtenje telesa, nehotni krči mišic, pa vse do paničnega strahu z močnim bitjem srca, bolečinami pri srcu, težkim dihanjem, potenjem, vrtoglavico, grozečo izgubo zavesti in podobnim.

Strah je prevladujoč znak številnih nevrotičnih stanj, predvsem tako imenovane nevroze strahu. Značilne zanje so fobije. Mednje štejemo strah pred zaprtimi prostori (klavstrofobijo), pred odprtim prostorom (agorafobijo), pred rakom (kancerofobijo), strah, ki ga povzročajo odnosi, pojava in vedenje ljudi (socialna fobija), strah pred infekcijo (bakteriofobija), in še mnoge druge. Fobij ne determinirajo le motivi iz preteklosti, iz otroštva in pubertete, pač pa tudi sprotna dogajanja, ki izzovejo aktualizacijo travmatskih doživljanj v otroštvu.

Tudi trema je vrsta strahu pred javnim nastopanjem in ni ravno redka. Raziskave so pokazale, da trpi s strahom od 3 do 6 odstotka ljudi. Med najbolj prizadetimi so ženske od 16. do 40. leta. Zakaj je tako, ni povsem znano. Morda so krivi hormonalni vplivi, družben položaj žensk z večjimi obremenitvami, manjša frustracijska toleranca in še kaj.

Zdravljenje strahu

Zdravljenje strahu ni nič kaj hvaležno opravilo in sicer ne za zdravnika in ne za bolnika. Prvi se mora po temeljitem proučevanju bolnikovih težav med številnimi zdravili odločiti za najprimernejše, drugi pa ima pogosto občutek, da mu to bistveno ne pomaga, pri čemer velja omeniti, da nekatera tovrstna zdravila učinkujejo

predvojnih zamisli, temveč celo od predvojne prakse.

(Drugi del prihodnji tork)

Svobodna Slovenija

(24. avgusta 1989)

zadovoljivo šele po daljši uporabi. V lažjih primerih često zadostujejo blaga pomirjevala, od čajnih mešanic, pripravkov baldrijana do tablet, ki jih v te namene prodajajo v drogerijah in lekarnah brez recepta. Na splošno velja, da je treba bolnika zdraviti, če mu strah povzroča psihosocialne ali telesne motnje ali če ga preveč vznemirja.

Zdravila, s katerimi zdravimo strah, imenujemo antisoliotiki. Pred leti so najčeste uporabljali barbiturate, ki jih danes že povsem opuščamo, predvsem zaradi nekaterih nezaželenih stranskih učinkov, kot so depresivnost, toksičnost pri predoziranju in možnost, da postanemo od njih odvisni. Še ne dolgo tega so v svetu mnogo uporabljali meproamat in ataraks — tudi v Sloveniji, vendar sta danes primerne le za zdravljenje abstinence sindroma pri alkoholikih.

Sedaj so v rabi predvsem tako imenovani benzodiazepini, čeprav tudi pri njih ugotavljamo nekatere nezaželene učinke. Teh diazepinov je prek 30 vrst in se razlikujejo po presnovi (času delovanja) in specifičnosti učinka. Med najbolj uporabljanimi benzodiazepini je nedvomno diazepam — bolj znan kot valium ali apaurin.

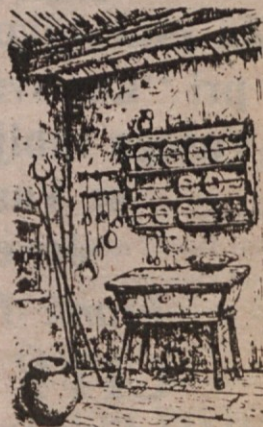
Zadnji hit, če smem tako reči, je med anksiolitiki busipron, zdravilo številka ena v Združenih državah Amerike, ZR Nemčiji in Angliji. Po kemični sestavi je povsem drugačen kot drugi anksiolitiki. Je tudi bolj učinkovit in ima manj stranskih učinkov.

Rekli smo že, da je pri zdravljenju straha bistvenega pomena psihoterapija. Terapevtu so na voljo različne metode, predvsem persuazija ali prepričevanje, sugestija in avtogeni trening. Bistvo persuazije je to, da bolnik z racionalnim prepričevanjem in razlago dojame irealnost svojih pogledov in dejanj. Sugestija pa je metoda psihoterapije, s katero terapevt z besedo, emocijami in kretnjami vpliva na pacienta, in to v glavnem na čutno področje. Namen avtogenega treninga je čim bolj popolna fizična in psihična sprostitost.

Strah in tesnoba sta, kot smo videli, pogosta človekova sopotnika. Na srečo ju največkrat zmoremo sami obvladati. Včasih, kadar je stiska prehuda, je potrebna celo pomoč psihiatra.

Dr. Valter Koser

Naša Slovenija (sept. 1989)

Josef's Hair Design

5235 Wilson Mills Rd.
Richmond Heights, Ohio
461-8544 or 461-5538

P. N. Krasnov

Pri podnožju Božjega prestola

— Roman —

nadaljevanje

Oddelek je zajahal v jelov gozd. Sredi brinovih grmov so se dvigala kakor stebri tihega svetišča siva debela altajskih jelk. Iz njih temnega zelenja je vstajal lahen vonj smole.

Komaj vidna stezica se je zdaj izlila v široko gozdno pot, po kateri so vlačili les. Oddelek je sedel na konje in se spustil v nagel dir navzdol.

Ko so prišli do hiše nekega gozdarja, se je na topot konj prikazal gospodar in začudeno gledal na kozake. Izpraševali so ga o Zarifu, pa ni o njem slišal nič.

Okoli poldne so prijezdili v Prževaljsk. Tam je že bilo vse razburjeno. Že včeraj so pričakovali Zarifa iz Karkare, pa ga ni bilo. Razveselili so se kozakov, jih pregovarjali, naj ostanejo. A Ivan Pavlovič in Aničkov sta se z očmi domenila in krenili so po poštni cesti na vzhod.

Zvečer so še enkrat premenili konje, in sicer pri izvrstni čredi kirgiških konj. Ivan Pavlovič ni brez žalosti zapustil svojega Krasavčika in sedel na tujega, ježe nevajenega konja. Le Aničkov je jahal dalje na svojem krasnem, polnokrvnem zlatoliscu Almanzorju, ki ni poznal utrujenosti.

Na prevalu so srečali Kirgize. Bežali so iz Karkare. Tam je bil Zarif s svojo tolpo. Klal je ovce, ropal črede konj in plenil kirgiške šotore.

Starci in starke so se rešili, mladi Kirgizi so bili ali ubiti ali razkropljeni po gorah. Dekleta je Zarif odpeljal s seboj... Prodal jih bo v Akso ali v Turfan.

Te novice so vojake, ki so bili od dolge poti utrujeni, poživile. Sveži konji so dobro tekli. V somiraku je oddelek jahal mimo mogočne kamenite piramide, ki so jo po sporočilu nagrmadile Tamerlanove čete na svojem pohodu proti Evropi. (Tamerlan je bil tatarski vladar, ki je ob koncu 14. stoletja obvladal velik del Rusije in ogražal tudi druge evropske dežele.) Poleg te piramide je bil majhen kup kamnov. Te

kamne so položili tja vojaki velikega vladarja, ko so se vračali. Vsak je položil kamen, ko je šel v vojno, in vsak, ko se je povrnil. Tako je Tamerlan nazorno izračunal svoje izgube za časa vojne proti Evropi.

Ob poti sta ležali dve kirgiški trupli. Govorili sta različneje kot vsa poročila; da so razbojniki blizu.

Bilo je že popolnoma temno, ko so kozaki stopili v dolino reke Karkara. Pred njimi so od gore do gore hitele patrulje. Kozaki so sneli puške. V nočni temi so konji stopali previdno.

O polnoči so spet zadeli na kirgiško truplo. Bilo je še popolnoma sveže; orli in vrane ga še niso utegnili izključvati in šakali se ga niso še dotaknili. Šele danes je razbojniška tolpa razsajala tod. Jasno je bilo, da je Zarif nekaj zavohal in se zbal iti v Prževaljsk in k ruskim naselnikom vzdolž jezera, in da se je zadovoljil s plenom iz kirgiških šotorov in jo udaril nazaj proti kitajski meji.

Karkarska dolina, ki je poleti navadno polna konjskih in govejih čred, je bila prazna. Vse je bilo izumrlo. Poredkoma so srečali kako ovco, ki se je izgubila od črede.

Oddelek Ivana Pavloviča je jezdil v diru in skoku. Lovska srca kozakov so zagorela. Temna noč jih ni strašila, zakaj dolina Karkare je obdana od gora in ni mogoče zaiti.

Pozno čez polnoč so prišli do roba neke gorske planote. Tu se je cesta razdelila. Težko prehodna kamenita steza se je ob podnožju Han-ten-grija vila skozi globeli in čez prevale proti Kitajski; velika cesta pa se je obrnila proti severu in tekla skozi Zajcevskoje v dolino reke Ilji.

— Veš kaj, Nikolaj, — je rekel Ivan Pavlovič, ko je prihajal k Aničkovu, ki se je ustavil na razpotju, — Dunganec v selu Mene-Kara mi ni bil všeč.

— Da... seveda, on je naš načrt izdal Zarifu in ga nagoovoril, naj ne gre v Prževaljsk.

— Spet nam bo ušel...

— Bomo videli.

— Kaj misliš, kam je krenil odtod?

— Šel je po veliki cesti in ne da bi se dotaknil Zajcevskega, je krenil na Koljdžat.

Srce Ivana Pavloviča je stisnila mučna, prej neznana bolečina. Spomnil se je Fanice. Vstala je pred njim v sivem, širokem plašču, s kučmo iz ovčje kože. In trdi vojak in gorjan je začutil, kako so mu noge in roke otrpnile, kako mu je srce zastalo — radi nje.

— No, seveda, — je nadaljeval Aničkov, — po gorski stezi more uropano čredo le počasi gnati naprej, a njemu se mudi. Velika cesta ob Ilji gre daleč naokoli. Džarkent je blizu in mož se boji, da mu tam presečejo pot. Njegovi izvidniki in vdani mu Kirgizi in Dunganeci so mu pač povedali, da je Koljdžat prazen. Zato bo poskusil, prelomiti pri koljdžatski stražnici.

— Naprej! — je z divjim, tujim glasom kriknil Ivan Pavlovič. In oddelek je zdirjal po dolini Karkare navzdol proti vijugasti strugi reke Ilje.

XIII.

V polmrazu vstajajočega dneva so švigali svetli bliski iz pušk. Gorski odmev je grmel po globelih.

Ob koncu doline so se drenjale črede. Vznemirjeno so blejali ovni, voli so se stisnili v rjavordečo gručo in njihovi beli rogovi so se zibali nad njimi kakor zobje plotu. Prestrašeni velblodi so tulili. Okoli dvajset Kirgizov na konjih, ki so čuvali črede, je začelo streljati na kozake.

— Četa se raz-vij! — je kriknil Ivan Pavlovič. — Za menoj!

Aničkov je potegnil iz toka blestečo jekleno sabljo in spustivši Almanzorju vajeti, je zdirjal proti razkošno oblečenemu Kirgizu, ki je sedel na lepem, rejenem konju in s puško v rokah mahal.

Zagrmel je krik: Hurá! Kirgizi so odskočili v stran.

Aničkov je pogljal bogatega Kirgiza v beg. Ta je odvrget puško, skočil v polnem diru s konja in se pokorno vrgel na kolena. Njegove poševne oči so begale na vse strani in gorele od zlobe. Kozaki so ga obkrožili.

Ivan Pavlovič je dal navodila, kako naj zajamejo živino, postavil deset kozakov za stražo ter potem prijezdil k ujetniku. Ta je govoril v gorskem karakirgiškem narečju in kozaki so ga le s težavo razumeli. Bil je »veliki mož«, pomočnik in desna roka Zarifova. Zarif mu je bil včeraj naročil, naj se s čredo ustavi za oddih v dolini, sam pa je z glavnim plenom odšel na Koljdžat, da očisti pot.

Nad pustinjjo je brezel jasen dan. Nebo se je bočilo nad zemljo kakor kupola, brez oblaka, brez mrča in megla. Kozaki so spet izmenjali konje in si iz Zarifovega plena odbrali najboljše.

Od roba gorske planote sta spet tekli dve cesti, ena proti Han-ten-griju, druga pa na Koljdžat. In spet so ugibali. Sledovi so se zabrisali. Po kateri cesti je udaril Zarif? »Veliki mož« je lahko lagal... Aničkov je pridržal konja ter opazoval tu pa tam v pesek odtisnjene sledi. Katera je prava sled, katera kriva?

Ivan Pavlovič pa ni gruntal. Tudi če bi Zarif ne bil šel na Koljdžat, Ivan Pavlovič bi vendar šel tja: tam je bila Fanica!

Vsa strast za lov na razbojnika, koprnenje po slavi, zmagi in nagradi, vse to je zatmenilo od novega, silnega čustva nemira in skrbi za nekaj dragega... ljubega... da, mogoče celo ljubljenega...

Zarej je poldan. Oddelek je ravno dosegel višino prelaza. Spodaj pod navpičnim prepadom so se kakor v daljnem prividu prikazale kočje Koljdžata.

Aničkov, ki je jahal spredaj, je nenadoma z ostro krettnjo ustavil konja ter razburjeno zavpil:

— Heliograf!

Okoli njega so se zgrnili kozaki. Heliografist je iz prašne torbe izvlekel zrcalo in postal trinožno stojalo.

Džarkent je govoril s Koljdžatom...

V daljni megli puščave, v temnih madežih džarkentskih vrtov se je zablistala goreča točka in ugasnila.

O čem je govoril Džarkent s Koljdžatom? Kaj je sporočal Koljdžat Džarkentu? In če je prosil pomoči, je bila pomoč bližja odtu in treba je bilo Koljdžat priklicati in vprašati. In če tam... ni vse v redu? Potem je treba splezati navzdol po strminah brez poti, čez pečine, ki jih še srnjaki ne premagajo.

Pa česa ne premaga kirgiški konj s sibirskim kozakom na sebi!

Zrcalo džarkentske postaje je migotalo v neskončni daljavi. Treba je bilo odtu uloviti luč iz Džarkenta ter jim javiti, naj se Koljdžat skuša zvezati z njimi, z oddelkom.

Dolgo je v črnih rokah heliografista trkal ključ zrcala, ki je Džarkentu javljal, naj pokliče Koljdžat. Ne tako dolgo, kot se je zdelo. V svoje delo zatopljeni heliografisti niso takoj opazili, da se nad Koljdžatom blesketa zrcalo, niso mogli takoj pokazati Koljdžatu smeri svoje nove postaje.

Pretekle so minute, — zdelo se je, da so ure. Zrcalo se je zablistalo, pa spet ugasnilo, se spet zablestelo, zdaj pogosto, zdaj v presledkih; zdelo se je, da neko mlado življenje drgeče v smrtnih tresljajih. Slednjič je zrcalo Koljdžata zasijalo v smeri oddelka.

Postaji sta se spojili. In Koljdžat je spregovoril hitro,

živčno, zamotano, s pogreški v črkah, brez pik, zamenjajoč besede:

— Položaj strašen. Zarif nas z veliko močjo oblega. Od dvanajstih nas je šest ranjenih. Strelivo gre h koncu. Pripravljajo naskok. Nujna takoj...

Stavek se je pretrgal in luč je ugasnila. In noben poziv ni mogel iz Koljdžata izvabiti še nadaljna poročila. Pa nihče bi jih več ne poslušal. Na cesti je ostal le heliografist z aparatom.

S krikom: — Za menoj! — je Ivan Pavlovič zdirjal po strmini. Konj se mu zdrsne, se prevali in ga pokoplje pod seboj. Poskoči... v plečih ga močno zaboli, pa premaga bolečine in gre za kozaki peš. Konji so se s prednjimi nogami uprli v pesek in jih previdno premikali; zadnje noge pa so široko razprli in sedli ter se tako v razviti črti spuščali navzdol po strmini, ki je bila več ko eno vrsto dolga.

Pred vsemi je plezal mogočni zlatolisc Almansor, radi strahu pokrit z znojem, na njem pa je sedel suhljati Aničkov.

Ta kozak se je prevrnil in padel, drugemu pa se je konj zvrnil na bok in se je zastoni trdil, da bi vstal...

Odspodaj se je čulo pokanje pušk in divji krik Kirgizov, ki so z gostim obročem obkolili Koljdžat. Pokazali so se s spornami zvezani konji in težke vreče s plenom...

(nadaljevanje prihodnji tork)

MALI OGLASI

LOOKING FOR RENT
2 bdrm. apt. needed, up or down, in E. 185 St. area.
Call 481-3406. (75-78)

FOR RENT
4 rooms, up, and garage.
Collinwood area. Call 531-7904.

TRAVEL AGENT
Looking for a FLUENT Slovenian for entry level position in travel. Some background in travel or travel school preferred. Please call Ann Marie at 692-2225, Kollander Travel. (74-76)

For Sale By Owner
All brick F & S Ranch Home, Birch Dr., Euclid. 3 bdrms. 2 baths. Shown by Appt. only.
289-0346 (74-75)

For Sale by Builder
Open Sunday 1 to 4
Brand new duplex. 20270 Westport, off E. 200 St.
Must see! (73-76)

Hiše barvamo zunaj in znotraj. Tapeciramo. (We wallpaper). Popravljamo in delamo nove kuhinje in kopalne ter tudi druga zidarska in mizarska dela.

Lastnik TONY KRISTAVNIK
Pokličite 423-4444

Za zanesljivost in stvarnost cen pri "kupovanju" ali prodaji Vašega rabljenega avtomobila se Vam priporoča slovenski rojak

Frank Tominc lastnik CITY MOTORS

5413 St. Clair Ave.

tel. 881-2388